

№ 32

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ОСНОВНИ УЧИТЕЛИ.

Редакторъ: Антонъ Борлаковъ.

Одобрено отъ Министерството на народното просвѣщение за училищнитѣ библиотеки съ окр. № 9925 отъ 11 априль 1921 г. и за народнитѣ читалища съ заповѣдъ № 2664 отъ 13 августъ 1931 г.

ГОДИНА XIV.

КНИГА 4.

януарий 1935 год.

== ВАРНА ==

ул. Левски, 12.

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. Отъ теорията за практиката.

1. *Д-ръ К. Свраковъ* — 30 минути на день физически упражнения.

2. *Ат. Чешмаджиевъ* — Учебенъ процесъ при комплексното обучение .

3. *М. Д. Николовъ* — Смѣтането въ първо отдѣление.

4. *Дим. Сл. Узуновъ* — Учебниците по граматика за прогимназията.

II. Изъ практиката за практиката.

1. *Мара П. Михайлова* — Кокичета на госпожа Мичи (цѣлостно обучение въ II отд.)

2. *Мара П. Михайлова* — Разпрѣделение на учебния материалъ по комплекси за II отдѣление отъ 16. II до 10 IV. 1934 год.

3. *Ив. Русевъ* — Съседи (изъ практиката по четене въ I класъ).

4. *Захарий Еневъ* — Падежи (скица на урокъ по граматика за II класъ).

5. *П. Михайловъ* — Кокичета (декоративни рисунки).

6. *Ст. Ц. Даскаловъ* — Кокиче.

7. *Ник. Хараламбиевъ* — Молитва на българина.

8. *Ст. Ц. Даскаловъ* — Зимата, пролѣтътъ и детето (музикална сценка).

9. *Величко Мянковъ* — Юнашка пѣсень (посветена на „Габровски юнакъ“).

10. *Ст. Ц. Даскаловъ* — Гана иде (малка китка).

III. Книгопись и рецензии.

1. *Дамянъ Димовъ* — Четене и писане въ първо отдѣление.

2. *Д. Лазовъ и Ив. Георгиевъ* — Методика на обучението по природознание.

3. *Джонъ Дюи* — Училището и детето.

IV. Вести отъ редакцията.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ОСНОВНИ УЧИТЕЛИ

Редакторъ: Антонъ Борлаковъ.

Д-ръ К. Свраковъ — Варна.

30 МИНУТИ НА ДЕНЪ ФИЗИЧЕСКИ УПРАЖНЕНИЯ.

Една отъ първитѣ грижи на държавата е да създаде здрави, силни и добре подготвени за живота граждани. Тия грижи въ различнитѣ времена и въ разнитѣ страни сж били различни, споредъ схващанията на времето за целта и смисъла на човѣшкия животъ. Днесъ, обаче, нѣма страна, въ която да се не гледа на грижитѣ за физическото възпитание на младежъта като на първо условие, отъ което зависи не само бждещето развитие на народа, но и неговото сществуване, затова отговорнитѣ фактори почти въ всички страни полагатъ всевъзможни усилия и голѣми грижи за тѣлесното развитие на младото поколение. Тия грижи и усилия особено се засилиха следъ войната, която между другитѣ разрушения въ живота на народитѣ неимовѣрно силно засегна и детето по отношение неговото развитие — физическо и душевно.

Че това е така, най-ясно ще се види отъ грижитѣ, които чуждитѣ страни полагатъ за физическото възпитание на младежъта въ училището и вънъ отъ него. Първо мѣсто въ това отношение взема

Италия. Тамъ всички деца на възраст отъ 6 до 14 години се възпитаватъ въ „Балила“, а младежитѣ отъ 14 до 18 годишна възраст — въ „Авангардисъ“. Това сж две организации, въ които режимътъ е чисто воененъ и се ръководятъ отъ офицери. Броятъ на членоветѣ отъ „Балила“ още презъ 1931 год. бѣше достигналъ цифрата 4,000,000. Не сж по-малко и тия въ младежката организация. Целта и на дветѣ организации е да се подготвятъ добри граждани на Италия. Самата организация на тия два съюза е много сложна и чисто военна. Въ всѣка община има най-малко по една отъ тия организации. Тѣ сж подъ ведомството на военното министерство (отдѣлъ национално възпитание), но въздействието надъ децата за си-

лата на организацията е предоставено на учителя. Училищният инспектор е длъжен при ревизиите си непременно да отбележи въ ревизионния си листъ, какъ се е проявилъ въ това отношение учителя. Последниятъ трѣбва да използва всички сръдства за закрепване на организацията.

Въ сжшата насока се работи и за възпитанието на жената, предназначението на която е ясно опредѣлено — да даде на държавата по възможностъ повече и все здрави деца. Затова всички момичета на възраст отъ 6 до 8 години сж организирани въ съюза „Малката италиянка“, а тия отъ 14 до 18 години — въ съюза „Италиянска девица“.

За началникъ на отдѣлението за физическото възпитание е назначенъ подсекретаръ, подъ управлението на когото сж поставени и други спортни организации. Спортното движение въ Италия се ползува съ голѣма подкрепа въ своите начинания. По негова инициатива се откри висше училище за физическо възпитание съ две годишенъ курсъ. Свършилиятъ това училище се назначава въ училища по гимнастика и спортъ, а ония отъ студентитъ, които се отличатъ по успѣхъ, могатъ да продължатъ учението си още една година, за да завършатъ съ титлата „докторъ“ на физическото възпитание.

Общо взето, грижитъ на държавата за физическото възпитание на младежта сж много голѣми. Тѣ сж насочени за правилното развитие на младото поколѣние. И за тая цель се правятъ голѣми жертви: строятъ се гимнастически салони, уреждатъ се игрища и почивни станции, издаватъ се евтини популярни книжки и библиотеки, уреждатъ се конкурси и концерти, доставятъ се пособия. Изобщо, прави се всичко, което е отъ полза и значение за развитието на детето и младежитъ.

Франция. Въ Франция тая грижа е представена на единъ подсекретаръ, който е подчиненъ на военното министерство. Държавната контрола за физическо възпитание на младежта почва, щомъ детето стане на 5 години. Въ програмата на основните училища се предвижда ежедневно по единъ часъ гимнастика. Всички младежи, навършили 15 години, сж задължени да преминатъ курса за военната подготовка. Той е 3—4 месеченъ и програмата му е спортна. Свършилиятъ съ успѣхъ тоя курсъ добиватъ *brevet militaire*, което имъ дава право за предимство въ редоветъ на армията. Преподавателитъ и ръководителитъ въ тия курсове сж офицери и подофицери, а държавата дава всичко необходимо за уредбата и издръжката на тия курсове: оржия, пособия, помѣщения и т. н.

Това милитаризиране на младежта е едно отъ условията да се предпочитатъ тия младежи за държавна служба. Нѣщо повече — никой младежъ не може да заеме държавна или обществена служба, ако не е отбилъ военната си служба и не е прекаралъ курса за *военна подготовка*. По тоя начинъ се изпълни желанието на маршалъ Петенъ: „Всѣки младежъ

трѣбва да се яви въ казармата не само здравъ, силенъ и добре развитъ, но и съ най-добра военна подготовка за военната служба. Тая подготовка се получава отчасти въ училището, отчасти вънъ отъ него въ разнитѣ спортни дружества.

Полша. И въ Полша има почти сжщата наредба и се полагатъ сжщитѣ грижи за физическото възпитание на младежта, както въ Франция — само че това става главно по отношение учащитѣ се въ срѣднитѣ училища. И тукъ контролата и ръководството сж предоставени на военното министерство. Презъ 1925 год. при министерството на народната просвѣта се уреди „висшъ съветъ за физическо възпитание и военна подготовка на младежта“. Въ тоя съветъ военното министерство имаше голѣмо влияние, но две години по-късно маршалъ Пилсудски узакони нова длъжностъ за физическото възпитание и военната подготовка на учащата се младежъ.

Почна се усиленa дейностъ, която се прояви въ образуване на гимнастически, спортни, туристически и др. дружества. Въ тоя съветъ влизатъ началникътъ на гарнизона, училищниятъ инспекторъ, кметътъ на града, по единъ представителъ на първоначалнитѣ, прогимназиалнитѣ и гимназиалнитѣ учители и др. Отначало и тамъ, както у насъ, липсваха гимнастически салони, игрища и добре подготвени ръководители, но, благодарение на съдействието и грижитѣ на държавата, която отпуста нѣколко милиона за целта, трудноститѣ се преодоляха. Съ сжщата целъ тя откри едно висше училище за физическо възпитание близо до Варшава. Курсътъ му е две годишенъ. Свършилитѣ иматъ право на учители по гимнастика и на главатари въ гимнастическитѣ дружества. Вънъ отъ това, държавата подпомага всички спортни дружества, на чело на които стои гимнастическата организация „Соколъ“.

Чехославия. Физическото възпитание на младежта въ тая страна е изцѣло въ ръцетѣ на соколската организация, която се субсидира богато отъ държавата. Покрай обикновенитѣ гимнастически упражнения, членоветѣ на „Соколъ“ се упражняватъ въ стрелба, маршировка и други военни упражнения.

Швейцария. Физическитѣ упражнения въ Швейцария иматъ характеръ на военни упражнения. Въ нѣкои кантони тия упражнения сж задължителни. За тѣхъ държавата изразходва голѣми суми. Гимнастическитѣ упражнения въ училищата сж подъ контролата на министерството на просвѣтата, а тия въ дружествата — подъ тоя на военното министерство.

Унгария. Въ Унгария още презъ 1921 год. се създаде особенъ законъ за физическото образование на младежта. Главнитѣ му постановления сж: задължително физическо възпитание въ всички училища на страната; всички младежи до

21 годишна възраст, безразлично дали сж ученици или не, сж длъжни да участвуватъ въ тия упражнения; всички дружества, които иматъ за задача физическото възпитание на младежта, се субсидиратъ отъ държавата. Отъ датата, отъ която се прие тоя законъ, съюзътъ на „Будна Унгария“ разви особена дейность и покрие страната съ спортни и гимнастически дружества.

Студентитъ и ученицитъ отъ срѣднитъ училища не членуватъ въ тия дружества. Тукъ членуватъ главно работници и селяни, на които се действува и за моралното имъ издигане. Упражненията иматъ воененъ характеръ — да се приготвятъ добри войници, които да бждатъ полезни на отечеството. Тѣ ставатъ въ празнични дни. Който не се яви на упражнение безъ уважителни причини, наказва се. Ржководителитъ на тия чети, така да ги наречемъ, по селата сж основнитъ учители, а въ градоветъ офицери о. з. Тия упражнения ставатъ безъ пушки, но тѣ сж чисто военни: и безъ гранати може човѣкъ да се упражнява въ хвърляне на такива и безъ пушка — въ мушкане съ ножъ и удряне съ прикладъ.

Правителството не крие, че съ организацията Levente преследва една външна и вътрешна политика, която може да се характеризира съ думитъ: „винаги готова“.

Следъ казаното до тукъ, излишно е, мисля, да продължаваме своя прегледъ за грижитъ на останалитъ държави въ Европа и вънъ отъ нея за физическото развитие на младежта. Германия, Япония, Съединенитъ щати, Канада и всички други не стоятъ по-надире отъ Италия, Полша и др. страни въ това отношение.

II.

У насъ грижитъ за физическото възпитание на младежта сж предоставени предимно на частната инициатива. На първо мѣсто тукъ стоятъ гимнастическиятъ съюзъ „Юнакъ“ и разнитъ спортни организации. Упражненията на членоветъ отъ тая организации иматъ за цель физическото развитие на младежта, но това става при съвършено несподни условия, особено по селата и въ малкитъ селища — липса на салони, пособия, игрища, а най-главно по липса на добре подготвени ржководители и учители. За военни упражнения у насъ не може и дума да става. Що се отнася до грижитъ за физическото възпитание въ нашитъ училища, които сж изцѣло подъ контрола на министерството на народното просвѣщение, то и тукъ при най-добро желание и голѣмитъ грижи на министерството, резултатитъ сж незадоволителни, поради сжитъ причини: липса на салони, пособия и главно добре подготвени учители.

Ето защо напоследъкъ министерството на просвѣтата (отдѣление за физическо възпитание) се зае сериозно да засили своитъ грижи за създаването на здраво и силно поко-

лѣние, въ душата на което да се развие ясно съзнание за голѣмата задача, която му предстои като бъдещъ гражда-нинъ на България.

Една отъ последнитѣ наредби на това отдѣление е „30 минути ежедневно физическо възпитание въ всички видове училища на страната“. Има ли възможность за изпълнение на тая твърде навременна и отъ голѣмо значение за нашия народъ и за нашата държава наредба?

Както казахме, липсватъ условия за това: салони, игрища, пособия, а най-главно достатъчно подготвенъ учителски персоналъ. Но, когато е въпросъ за бъдещето на нацията и сигурността на държавата, трѣбва да се положатъ всички усилия, за да се получатъ и при най-лоши условия най-добри резултати отъ едно начинание, което иде да ни приравни съ по-напредналитѣ отъ насъ въ това отношение културни страни.

За да допринеса що-годе за изпълнение на това нареждане на министерството на просвѣтата, азъ ще представя въ единъ-два урока по гимнастика работата на *Фридрихъ Дикманъ*, учителъ въ германското частно училища въ Варна.

Училището е основно-първоначално съ 4 отдѣления и три прогимназиални класа. Гимнастически салонъ нѣма. Упражненията се водятъ само при хубаво време въ двора и то на две групи:

I група съставятъ децата отъ IV отдѣление и тия отъ прогимназията и

II група — останалитѣ.

Упражненията, общо взето, иматъ двояка цель:

1. да развиятъ формитѣ на тѣлото и
2. да създадатъ условия за бъдеща дейность.

Формитѣ се развиватъ чрезъ добро държане, стойка и целесъобразни движения, а дейността се обуславя отъ правилно развитата мускулатура и заякчени органи на тѣлото.

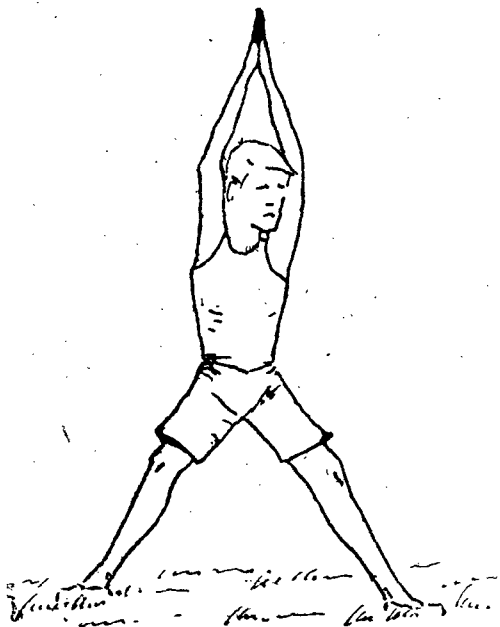
Упражненията се дѣлятъ на нѣколко групи. Първа група — упражнения, които иматъ за задача да затоплятъ тѣлото и предизвикатъ по-дълбоко дишане — подхождатъ за студентитѣ дни:

1. *Подскачане*. При основно положение, фиг. 1, децата подскачатъ на прѣсти съ постепенно засилване. Както гумената топка следъ първия скокъ не остава на земята, а продължава да подскача, но по слабо, така и тукъ, само че тия по-слаби подскачания сж за усилване скока.

2. *Палячо*. Отъ основното положение се преминава при първа команда въ разкراчено. Едновременно съ това децата издигатъ ржцетѣ си странично надъ главата и ги плѣскатъ. Веднага свалятъ ржцетѣ и прибиратъ краката въ основно положение. Това се повтаря бързо — едно следъ друго, 10 до 15 пжти.

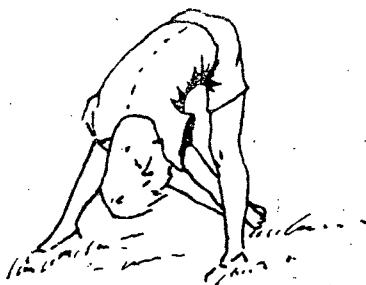

фиг. 1.

фиг. 2.

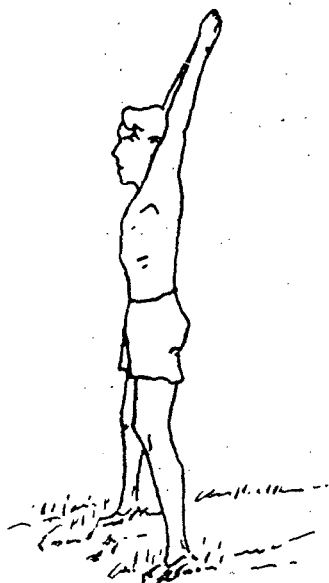
3. Човѣкъ, който цѣпи дърва. Отъ основно положение

фиг. 3.

се преминава къмъ положение съ разкрасени крака. Замахъ — събиратъ се ръцетѣ между краката, като че детето държи брадва, замахва се надъ главата и се слага силенъ ударъ съ навеждане тупа до кръста, безъ прегъване на краката. Повтаря се 10 до 15 пжти съ викъ при всѣки ударъ: а а а ... ахъ...

4. Шивачъ. (Леко упражнение за малкитѣ деца). Отъ основното положение децата се издигатъ на прѣсти все по-високо и по-високо и отведнажъ падатъ на земята — сядатъ, както шивачътъ — абаджията, съ скръстени крака, но безъ да се опиратъ съ ръцетѣ си. Ставане безъ помощта на ръцетѣ.

Фиг. 5.

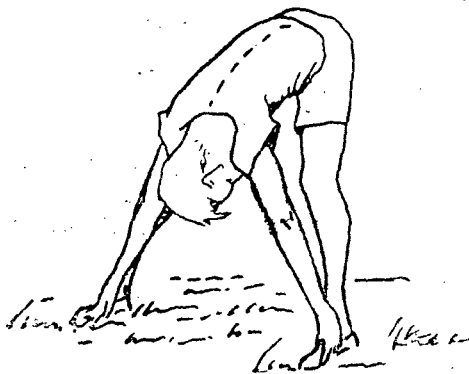
сега ще ги стигнемъ... Его, че вѣтъръ подухва... Ние се люлѣмъ. Вѣтърътъ духа силно. Ние се люлѣмъ на дѣсно, сега на лѣво, на дѣсно, лѣво, бързо, падаме на земята... Да си починемъ...

Втора група — упражнения на трупа.

1. Отъ основно положение се преминава въ положение на разкраченостъ. При опънати крака се бързо навежда трупътъ, за да стигнатъ оптегнатитѣ ржце земята и то :

1. съ прѣститѣ,
2. съ юмруцитѣ и
3. съ дланѣта.

Тритѣ допирания ставатъ съ постепенни движения — пружинни движения, които се извършватъ отсѣчено, нажсо и енергично, безъ да се изправя трупътъ изцѣло.

Фигура 6.

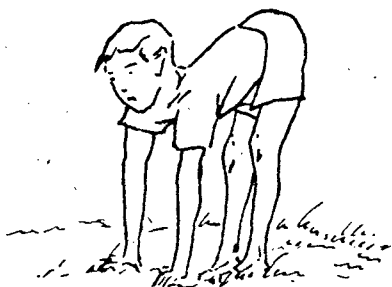

Фиг. 4.

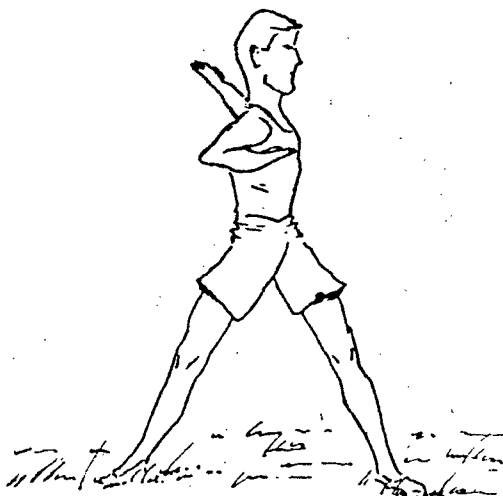
5. Градинарь. Основно положение. Учителътъ : — Ние сме малки градинари. Нека почнемъ да растемъ, за да стигнемъ клонитѣ на дърветата. Повдигайте се на прѣститѣ, по-ллееека ! Оше... ! Надъ насъ сж круши, ябълки и т. н. Ей

2. Основно положение. Разкрачване. Ржцетѣ на гърдитѣ, прегнати така, че прѣститѣ се допиратъ, а лактитѣ сж на равно съ раменетѣ и успоредно съ земята. Отведнѣжъ ржцетѣ се разтварятъ съ 3-4 отсѣчени пружини, но кжси движения, широко настрана, и то едно следъ друго — еднѣжъ на лѣво

еднѣжъ на дѣсно. Едновременно съ ржката се движи и трупътъ на лѣво и дѣсно, заедно съ съотвената ржка.

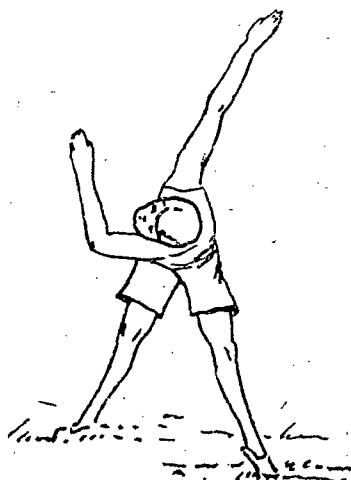
фигура 7.

Фигура 8.

3. Основна стойка. Същото положение на ржцетѣ. Отведнѣжъ се замахва съ дѣсната ржка, като съ сабя на страна, като се извива и трупътъ, който влѣче и др. ржка.

Същото движение, съ същото енергично извиване на трупътъ на другата страна. Отъ 10 до 15 пѣти.

Фигура 9.

Ат. Чешмеджиевъ,

учил. инспекторъ въ Асеновградъ.

УЧЕБЕНЪ ПРОЦЕСЪ ПРИ КОМПЛЕКСНОТО ОБУЧЕНИЕ.

Всяка организирана работа преминава презъ следнитѣ етапи въ учебния процесъ: 1) *подготовка*, 2) *изпълнение* и 3) *подреждане* на резултатитѣ.

Що е подготовка? — Това значи: 1. да се постави и добре разбере основната целъ на работата, като се формулира ясно; 2. да се раздѣли тази основна целъ на отдѣлни подцели и да се набележи реда, последователността на тѣхното изпълнение (планъ на работата) и 3. да се организиратъ за тази работа всички участници, като се разпредѣлятъ по съответенъ начинъ силитѣ на децата. Това е първата стадия на процеса.

Следъ тази организирана предварителна подготовка можемъ да пристѣпимъ къмъ постигане на отбелязанитѣ цели.

Какви основни моменти влизатъ въ втората стадия на процеса — *изпълнение*?

Тукъ имаме доста сложна верига отъ моменти, които се редуватъ въ всевъзможни комбинации. Кратко формулирана същността на тази учебна работа се състои въ събиране на необходимия материалъ и по съответенъ начинъ се преработва, въ резултатъ на което се получава — постигане на поставената целъ и затвърдяване на опредѣленитѣ знания и навици.

Въ първата стадия се осъзнава поставената целъ, опредѣля се пжтя и се създава необходимата организация. Въ втората — се правятъ съответнитѣ наблюдения и изследвания (събиране на материалъ). Следъ тѣхъ следва преработката на събрания материалъ (лабораторна, литературна, математическа и т. н.). Тукъ децата добиватъ необходимитѣ за живота навици и знания и тукъ става закрепването имъ посредствомъ тренировка и упражнения. Окончателната преработка на материала е и разрешението на поставената задача. Тогава ще настѣпни и третата стадия на работата — последната: разглеждане и подреждане (систематизиране) на всички добити резултати.

При правилната организация на тази последна стадия — колективна преценка и систематизиране на складирания материалъ — ще имаме учебна работа отъ голѣмо психологическо значение, тъй като само тукъ детето ще види нагледно резултатитѣ отъ своитѣ усилия, което е важенъ подбудителенъ моментъ за понататѣшнитѣ такива.

За по-жива иллюстрация на организирана образователна

работа ще дадемъ примѣренъ урокъ по опредѣленъ комплексъ. Ще засегнемъ повече практиката въ II отдѣление, като имаме предвидъ, че нѣма принципална разлика между работата въ I и II отдѣления.

Защо ние планираме комплекса по уроци, а не по теми и подтеми? Що е тема?

Това е опредѣлено положение, това е тезисъ, идея, въпросъ, или жизнено явление, което се разработва въ планътъ на опредѣлено отдѣление или класъ. Напр. темитѣ: *листопадъ, отлитане на птицитѣ, замръзване на рѣкитѣ, отопление на селото и града* и т. н., сж въ опредѣлена връзка помежду си и съставляватъ отдѣлни части отъ друга сложна тема: „Подготовка на зимата“.

Значи комплекса е съвкупность отъ *теми* и *подтеми*.

Комплексътъ е, преди всичко, опредѣленъ актъ, който подлежи на разрешение отъ колективнитѣ усилия на децата за постигане на известни цели, които иматъ жизнено значение за детския колективъ, а още по-добре — за благото на обществото — живота. Разрешението на този актъ е свързано съ изучаване, или, по право, съ изследване на редица въпроси и явления изъ околния на децата животъ (теми), съ придобиване на редица навици и провеждане редица организационни мѣроприятия. По този начинъ комплексътъ представлява отъ себе си опредѣленъ актъ, насоченъ за постигане на поставени цели. Той, разбира се, включва въ себе си и решението на редица теоритически проблеми, приложение на редица научни изследвания и затвърдяване на необходими за живота навици. Но всички тѣзи теоритични проблеми, изследвания и навици не се явяватъ като изходенъ моментъ и основа въ комплекса. По наше мнение, научното съдържание на комплекса се опредѣля отъ жизненото значение, което има въ даденъ моментъ за колектива или за живота и отъ труда, който полагатъ децата по него. Това сж главнитѣ черти на комплекса, безъ които ние ще имаме една безцелна учебна работа. По тези характерни черти се отличава *комплексътъ—актъ* отъ *комплексътъ—тема*.

Комплексътъ—тема „Подготовка за зимата“ е едно безцелно, излъчено отъ програмата, изучаване на явленията при подготвяне за зимата на природата и хората. Комплексътъ — *актъ* „Подготовка за зимата“ — това е сложна жизнена, актуелна задача — да се приготвятъ за зимата училището и децата, помощта на семейството и обществото при тѣзи приготовления.

Комплексътъ — тема се дѣли на теми и подтеми, а комплексътъ — теми — на уроци и подуроци.

Разликата между тема и урокъ може лесно да се разбере, като съпоставимъ посоченитѣ по-горе примѣрни теми

отъ комплекса „Подготовка за зимата“ съ уроците отъ същия комплексъ. Тогава ще имаме следното:

І. Части на комплекса—тема.

1. Листопадъ.
2. Отлитане на птиците.
3. Замръзване на рѣкитѣ.
4. Духа силенъ вѣтръ.

ІІ. Части на комплекса—актъ.

Постановка на целта: приготвяне отдѣлението и отдѣлнитѣ деца за зимата.

ІІІ. Части на урока.

1. Организиране отоплението.
2. Приготвяне топли дрехи.
3. Приготвяне зимнина и т. н.

И така, въ втората група сж посочени уроците или частичнитѣ цели на акта, които лежатъ въ основата на педагогическата ни работа. Въ третата група е посоченъ хода на работата при всѣки урокъ. Тя е построена въ съответствие съ реда на педагогическия процесъ.

Следъ тѣзи пояснения можемъ да преминемъ къмъ урока, който ще даде по-ясна свѣтлина върху самата педагогическа работа.

Комплексъ „Подготовка за зимата“. Отопление на училищното помѣщение.

А. Подготовка.

Въ стаята е вече доста хладно. Предстои ни подготовка за зимата. Но какъ да се организира?

Тукъ не се вижда ясенъ планъ и предварителна организация, както ще видимъ въ следнитѣ комплекси, обаче, все пакъ ще предприемемъ нѣкои организационни подготвителни работи.

Поставя се целта и се създава необходимото настроение и желанъ интересъ.

Урокътъ е ясно поставенъ. Необходимостта още не е осъзнана. Сега трѣбва да се изпълни поставената целъ, да се уреди въпроса съ отоплението на училищното помѣщение.

Б. Изпълнение.

За да можемъ да организираме отоплението, трѣбва, да знаемъ, преди всичко, съ какво и какъ се отоплява. И ето тукъ ще станатъ редица наблюдения и изследвания на различни видове дървета, за да установимъ, съ какви дърва да отопляваме (кои сж годни за разпалване и

за горене и въ каква пропорция да се смѣсватъ най-целесъобразно различнитѣ сортове дърва). Наблюденията ще се извършватъ въ класната стая, въ семейството или вънъ отъ него (задачи за наблюдения). Опредѣлени ученици докладватъ въ класъ за своитѣ наблюдения и около тѣхъ се завързва беседа. Възникватъ маса въпроси и затруднения, за разрешението на които се правятъ опити и нови изследвания. Като се изучатъ едни дървета, преминава се къмъ други и т. н.

Но не е нужно само познаване на материалитѣ, за да се уреди отношението. Нужно е да се усвои самия процесъ и техниката на отоплението. Правятъ се пакъ нови наблюдения: какво става въ печката, когато се отвори вратата. Тукъ възниква въпроса за горение безъ въздухъ и съ въздухъ. Правятъ се опити — за горение на свѣщъ подъ стъклена чаша, затворена и отворена отъ долу. Полученитѣ изводи се закрѣпчаватъ и разширяватъ съ четене на съответни статии изъ читанката или други книги, които ще приобщатъ децата къмъ опититѣ изъ историята на човѣшката култура: всичко, което узнаятъ, да се добре усвои и затвърди, ще фиксиратъ въ специални писмени упражнения (индивидуални и колективни).

Продължавайки своитѣ наалюдения, децата се натѣкватъ на термометъра. Пакъ изследвания и опити. Децата вече опредѣлятъ качеството на дървата по нагрѣването на печката и въздуха, което установяватъ съ термометъра. Започватъ да измѣрватъ температурата всѣки день — въ стаята и вънъ, водятъ календаръ метеорологически, който се попълня отъ дежурнитѣ всѣки день и се докладва въ класа. Дървата се теглятъ, за да се установи зависимостта между количеството дърва и температурата. Тукъ се създава хубавъ материалъ за смѣтане. Съставятъ се диаграми, таблици и т. н. Едновременно съ изучаването на онзи процесъ, който става въ печката и въ стаята, въ връзка съ отоплението, върви, разбира се, и усвояването техниката на отоплението (децата се научаватъ да рѣжатъ дърва, да приготвятъ дърва за подпалване, да палятъ печкитѣ, да се грижатъ за дървата, да чистятъ печкитѣ и тржбитѣ, да запазватъ по-дълго време топлината и т. н.). При нареждането на дървата ще се научатъ, що е кубич. метъръ. Тѣ сж ходили въ склада за дърва и сж видѣли, какъ ги измѣрватъ и продаватъ. Децата ще си направятъ сами кубич. метъръ отъ прѣчки и дъски.

Продължавайки понататѣкъ работата, децата ще се натѣкнатъ на все по-нови въпроси и за системата въ отоплението, за цената на различнитѣ дърва, за необходимостта отъ купуване дърва за училището, отъ кжде ги купуватъ и какъ ги превозватъ. Заедно съ това ще направятъ смѣтка на необходимитѣ за отопление кубичи дърва за училището и за отдѣлни класни стаи.

Така се постига целта на урока, като се преодоляватъ едно следъ друго затрудненията. Когато е съвсемъ уяснена организацията за отоплението, може да се пристъпи къмъ следующия урокъ.

В. Разглеждане и систематизиране резултатитѣ.

Завежда се колективна беседа върху извършеното и узнатото. Трѣбва да се уясни, изпълнена ли е поставената задача, т. е. действително ли сме проучили въпроса за отоплението и научихме ли нѣщо, разширихме ли своитѣ познания.

Отъ беседата се установява, че децата сж научили и узнали следното:

1. Рѣзване на дърва.
2. Палене на печкитѣ.
3. Научили за различни дърва и наблюдавали такива въ складоветѣ.
4. Научили да манипулиратъ съ термометъра.
5. Разбрали, че при нагрѣване тѣлата се разширяватъ.
6. Разбрали, защо сж тржбитѣ на печкитѣ.
7. Узнали, какъ се движи въздухътъ.
8. Направили си куб. метъръ.
9. Научили се да измѣрватъ дърва и да редятъ дърва на кубици.
10. Изучили разни видове печки и разбрали, що е централно отопление.
11. Узнали за разни видове топлива: слама, дърва, дървени вжглища, торфъ, каменни вжглища.

Остава да се направи:

1. Две колекции на дърва и разни видове топлива.
2. Изработка по рѣчна работа: отъ пластилинъ, картонъ, глина — различни печки въ умаленъ видъ.

Мих. Д. Николовъ,
учителъ въ Варна.

СМѢТАНЕТО ВЪ ПЪРВО ОТДѢЛЕНИЕ.

(По поводъ „Картинкитѣ за числата“ отъ г. Хр. Петевъ).

Не много отдавна германскитъ педагогъ А. Герлахъ започна своята бележита книга „Реформа на смѣтането въ духа на творчеството“*) съ следнитѣ уводни думи: „Отъ всички учебни предмети въ основното училище смѣтането е най-малко засегнато отъ реформенитѣ стремежи на методиката. Не ще

*) Вижъ „Училищна практика“, г. VI, кн. 5 и 6 нашъ преводъ.

съмнение, че всѣка педагогическа реформа, която не би се докоснала до най-малкият подробности на предмета, би оставила последния пакъ въ сжщия си видъ“.

И ние виждаме да се полагатъ много малко грижи за развитието на детето-ученикъ, даже и като човѣкъ. Много малко се забелязва желание, щото целитъ и материала да съответстватъ на формитъ и съдържанието на детския животъ. Тукъ погледитъ на всички сж обърнати само къмъ бждещето на ученика, на възрастния човѣкъ. Всички методически прийоми сж позволени, щомъ обучението е важно за живота. Обучението тукъ, много, повече отъ всѣкжде другаде, е основано на принуждението, поради което се силно чувства отсѣствието на самодейность и слабото развитие на последната у ученика. Цѣлото обучение още отъ първата крачка се свежда къмъ редъ правила, подражателни действия и зубрения. Намѣсто да се основава на мислителнитъ способности, то има работа главно съ паметъта. И твърде основателно заключава Герлахъ, че въ такава система голѣма роль играятъ мѣрkitъ отъ принудителенъ характеръ. Много по-добре бихме използвали времето, ако се възползвахме отъ силитъ на детето, които то проявява въ игритъ си и стремежа му къмъ творчество.

Макаръ и повече отъ 25 години да сж се изминали, отъ като Герлахъ изрече горнитъ думи, все още продължаватъ да се престараватъ и придаватъ на смѣтането толкова важно значение и роль, каквито то въ живота нѣма. Главната ни грѣшка е именно тая, че ние предаваме особното значение, което има една само частица отъ математиката за живота върху цѣлото обучение по математика. Обаче, говорейки за значението на смѣтането и за ония изгоди и преимущества, съ които хората се ползватъ въ живота си, ние почти винаги забравяме да кажемъ, колко голѣмо е злото, което обучението по смѣтане принася на много деца, колко млади умове то е изсушило и умъртвило.

И действително, въ бждещето училище въпросътъ за обема и значението на смѣтането нѣма да играе такава роль. Техниката на смѣтането ще се постигне чрезъ дълги упражнения. Днешното училище бърза да отрупа паметъта на детето съ безброй правила, правила и изключения, дава имъ формули и разни таблици, стреми се да изостри математическата имъ способностъ до толкова, докато ги извади въ живота почти математици—идиоти. И много справедливо забелязва сжщиятъ педагогъ: „Нѣма да се излъжемъ, ако кажемъ, че 90% отъ ония, които сж учили въ училище смѣтане, въ живота не прилагатъ 90% отъ онова, що сж учили тамъ“. И по-нататъкъ добавя: „Педагогическиятъ свѣтъ трѣбва да протестира противъ тия учители по смѣтане, които до такава степенъ надценяватъ предмета си“. Като гледате работата на

нашитѣ ученици по смѣтане, като наблюдавате тѣхната съсрѣдоточеностъ и сериозно третиране въпроса, неминуемо бихте заключили, че тѣ се готвятъ не само за търговци, но и за нѣкакви фокусници, които могатъ да извършватъ и найчудновати комбинации съ числата и не могатъ да гледатъ две числа безъ да не се появи у тѣхъ желание да ги събератъ, умножатъ, раздѣлятъ или извадятъ. И имайки предвидъ тия механични цели, методицитѣ сж забравили живото дете и пороятъ отъ сили; богатиятъ източникъ на живота сж насочвали къмъ пустинно еднообразнитѣ упражнения, съ които сж добивали външно блестящи резултати, а за вътрешния животъ на детето свършено безразлични, ако не и гибелни.

Въ противовесъ на това новото училище се стреми да направи обучението по смѣтане по-ценно и по-приятно. А това се постига, като му се постави по-друга целъ, — чрезъ смѣтането, използвайки най-проститѣ материали, които дава животътъ, да се развие у детето мислителната способностъ, математическото мислене, да ги направимъ малки математици. Както изследователтъ разглежда явленията, които случаятъ му дава, така и ние ще трѣбва да гарантираме на ученицитѣ си пълна свобода. Не трѣбва да имъ се даватъ готови системи, а незабелѣзано имъ се открива достѣпа въ тѣхния миръ — мирътъ на числата и тѣхнитѣ закони. Работа, която е подчинена на система, само обвързва и учителъ и ученици и пречи за постигането на една отъ най-главнитѣ задачи, които училището преследва: да събуди въ душата на детето стремежъ къмъ творческа работа. Да се развие въ детето склонността къмъ смѣтането чрезъ запознаването съ природнитѣ закони, да се развие въ него способностъ да се замисля надъ математическитѣ въпроси, да му се покажатъ най-лекитѣ пѣтища за математическо мислене, които му биха дали възможностъ, чрезъ училищното обучение и по самостоенъ пѣтъ да придобие понататъшни познания — ето което трѣбва да бѣде нашата висша целъ.

* * *

Ако внимателно се вгледаме въ исканията, които се отправятъ днесъ къмъ училището, ще се съгласимъ, че се намираме въ исторически важния моментъ на педагогически развой.

Единно училище, свѣтско училище, трудово училище и пр. — ето това сж главнитѣ пѣтища, чрезъ които ще се приложи велика задача на бѣдещето. На мнозина, разбира се, ще се стори, че тия искания не само ще помогнатъ за понататъшното развитие на съществуващото, но и за пълното му развитие. Близкото бѣдеще ще ни покаже плодоветѣ на днешнитѣ трудове и стремежи.

Но въпрѣки всички реформени стремежи, ние все още

работимъ въ „старото“ училище, което въздига знанията въ кумиръ. Реформитѣ, които тукъ-тамъ се правятъ, трѣбва да засегнатъ цѣлокупното обучение, всичкитѣ учебни предмети и духътъ на обучението. Обучението по смѣтане не бива да бжде изключено отъ тази реформа. И ние пакъ ще повторимъ думитѣ на Герлахъ, за да се чуятъ и запомнятъ отъ всички, а най-вече отъ методицитѣ: „Отъ всички предмети въ основното училище смѣтането е най-малко засегнато отъ реформенитѣ стремежи на новото време“. Трѣбва не веднажъ да си повтаряме тази права мисль, която е сжщевременно и укоръ къмъ методици и практики.

Най-малко животъ се чувствува въ уроцитѣ ни по смѣтане. Тукъ има вѣчно мъртвило, тишина и замисленостъ. Нима е невъзможно и тукъ да блѣсне искрата на живота, да затрепти жизнерада усмивка по лицата на учителъ и ученици, та всичката оная трудна, тежка, отекчителна и неинтересна работа да стане приятна и весела?

Само тогазъ ще имаме весели и приятни часове по смѣтане, когато ги погледнемъ съ очитѣ на детето и отъ това гледище направимъ съответнитѣ измѣнения и въ методиката и въ учебния материалъ. А обучение, съобразно природата на детето ще имаме, само тогава, когато е нагледно споредъ способноститѣ и силитѣ, вложени отъ природата въ детето.

У детето, както у всѣко живо сжщество, е важенъ стремежътъ да развива нуждитѣ си за предстоящата борба за сжществуване, да се развиватъ спящитѣ въ него дарби. Този непознатъ за децата устремъ къмъ развиване собствената имъ мощъ трѣбва да ни служи за ръководство. Той се проявява въ игритѣ, въ въпроситѣ и разговоритѣ, въ всички свободно избрани занятия на детето. Така то ще расте и крепне не само тѣлесно, но и душевно. За своето миросъзерцание то ще трѣбва да си завоюва цѣлъ миръ—не само миръ на факти и събития, но и миръ на идеи и закони. И всичко това по мащаба на спящитѣ въ него душевни сили.

Днешната учебна система е постоянно посегателство върху естественото развитие на детето, и тя по-скоро би могла да бжде разгледана като на рушение на неговия естественъ развой. Що е детето за днешното училище? — То е вещь, обектъ, който е длъженъ да се подчинява на учебния планъ и система, а не субектъ, чието добро трѣбва да се има предвидъ преди всичко. Нека се откажемъ отъ натякванията за постъпкитѣ на ученицитѣ си, да се откажемъ отъ постояннитѣ насоки и доброжелателства, да забравимъ за моментъ всички правила и изисквания на съвремения моралъ и пр., а да оставимъ детето свободно да прояви своя душевенъ миръ. Да подсилимъ въ него нуждата да си устрои само живота по свое разбиране и желание и така ние, ръководейки го, ще се обогатимъ съ маса познания относно детския животъ,

а това последното ще предаде на обучението голѣма плодovitост и ще го насочи къмъ нови пжтища.

* * *

Прието е да се казва, че първитѣ училищни дни сж продължение на живота въ семейството и дома. Но така ли е въ действителностъ? Преди всичко самото сборище на много деца и то чужди, отъ разни краища и срѣди, самиятъ редъ въ класната стая съ столчета и масички (или чинове за по 2—3 ученика) училищната покжщнина — маса, черна дѣска и пр., а отъ друга страна джхътъ на въздуха въ стаята — всичко, всичко издава новата срѣда, новата атмосфера, която новиятъ ученикъ, първачето, ще трѣбва да диша и се храни отъ нея.

Не. Всичко това трѣбва да се измѣни коренно. Първитѣ училищни години трѣбва да сж проникнали отъ духъ на непринуденостъ и свобода, каквито царятъ въ семейството. Училището трѣбва да е мѣсто, дето детето ще се почувствува, следъ като е минало улицата съ всичкитѣ ѣ особености, отъ ново дете въ своята собствена срѣда.

Децата по природа сж пѣргави, подвижни. Тѣ обичатъ движенията и игритѣ. Тѣ неуморно играятъ съ куклитѣ си, съ сждинкитѣ, които тѣ съ щедро надарената си фантазия употрѣбаватъ въ всичкитѣ си игри, къмъ купчинката пѣсѣкъ или глината, отъ които тѣ мѣсятъ хлѣбъ, симидчета и други. Играятъ тѣ до насита и неспирното „защо?“ не излиза отъ устата имъ.

И ето училището хваща детето съ своитѣ здрави лапи и го заставя да върви по нови пжтища. Детето, което досега е проявявало маса случаи на гениално творчество, било е живо създание, изпълнено съ енергия и умъ, сега трѣбва да се свие, да подражава на всичко, що става около му. То е материалъ, отъ който ще се обработва друго сжщество.

Неможете си представи нѣщо по-скрѣбно и по-характеризираще нуждата отъ реформиране обучението въ днешното училище въ духътъ на детскитѣ желанія, способности и дарования. Такива наченки вече има и тѣ полека-лека правятъ своитѣ завоевания.

Вѣпрѣки всичко това, има люди, които още продължаватъ да живѣятъ съ духа на миналото, безъ да забележатъ, че на новото време се възлагатъ и нови задачи на възпитанието. А и новото време, животътъ на всички народи днесъ и за бждеще иска, щото нашата младежъ да бжде снабдена и въоржжена по най-добъръ начинъ, т. е. да притежава знания, здраве, силна воля и така да влѣзе въ живота напълно подготвена споредъ способноститѣ си.

И въ духа на тия мисли Герлахъ въ споменатата си книга казва: „Необходимо да се освободятъ децата отъ при-

нудителността на днешната училищна организация. И въ това свободно отъ занятие време учителятъ трѣбва да се увлѣче въ водовъртежа на интимния детски животъ. Размѣната на впечатления, разказитѣ за разни събития, преживѣни отъ децата, рисуването съ цвѣтни моливи, моделирането съ глина, пластелинъ или мокъръ пѣськъ трѣбва да съставятъ простата броеница на детскитѣ занятия и всичко това „примѣсено съ пѣсни и игри, съ разглеждане картинки и животни, ще възбуди у децата непринудено желание да се учатъ на четмо, и смѣтане. Класнитѣ стаи да сж далечъ отъ вида на днешнитѣ такива. Нека училищнитѣ здания се отличаватъ съ своята простота, но необходимата тѣхна принадлежностъ да сж засѣти съ трева и храсти, ливадки, настлано мѣсто съ пѣськъ, чистъ дворъ, покрито помѣщение за игри въ дъждовно време и пр. Изобщо, училището трѣбва да има колкото се може привлѣкателенъ видъ, да е приятно и драго на децата да влизатъ въ него“. И накрай той се провиква: „Азъ лично бихъ предпочелъ да вода такова възпитано на свобода отдѣление, отколкото да се занимавамъ съ ученици, на които съвременната система на възпитание и образование е притжпила душевнитѣ сили“.

* * *

Поводъ да повдигнемъ всички гореизложени мисли ни дадоха издаденитѣ отъ централната книжарница „Хемусъ“ (въ София или Плѣвень?) картини на числата, наредени отъ извѣстния на учителството г. Хр. Петевъ.

Никога не бихме си представили, че биха се намѣрили мотиви, особено днесъ, които да оправдаятъ появата на подобно пособие.

На всѣки учителъ е известна историята за появата на подобни картинки за числата. Известна е сжщо така и борбата „за“ и „противъ“ картинкитѣ. Въпрѣки това, трѣбва да признаемъ, че нѣма първо отдѣление въ страната ни, дето първитѣ 2-3 месеца отъ учебната година да не се заематъ съ заучване картинкитѣ за числата до 10, а следъ това се учатъ самитѣ цифри. Строго опредѣлената математическа дефиниция на число и цифра се натѣпква най-инквизиторски въ крехкитѣ главички на малкитѣ първаци, измжчватъ се да изговарятъ „число“ и „цифра“, да рисуватъ картинкитѣ съ точки въ квадратчета и пр. и пр. Смѣтаме децата-първачета за съвършени дивачета, дошли отъ непроходимитѣ Ганглии на Конго или Мисисипи, тъпчимъ главичкитѣ имъ съ понятия, чужди на тѣхнитѣ схващания и желаня, когато тѣ веднага предъ или следъ часа помежду си свободно решаватъ много по-трудни математически проблеми. Че майката на едно дете дала две ябълки отъ петѣтѣхъ, които имали у тѣхъ; че друго дете изяло тая сутринъ четири шоколадчета; че трето си ку-

пило геврекъ за единъ левъ и му върнали четири лева и пр. А въ класъ „добриятъ учителъ“, окачилъ предъ децата картинката на числото *едно*, иска отъ тѣхъ да му кажатъ и признаятъ, че едно зайче, една количка и едно яйце, е все едно. Нито едно, нито второто, нито третото е едно и сжщо, нито пъкъ е възможно зайче да вози количка (ако ще и да е съ едно колело, а зайчето пъкъ съ очила) съ едно яйце което пъкъ да е толкова голѣмо, че да изпълни цѣлата количка. Ако най-точната отъ най-точнитѣ науки — математиката — за свои доказателствата си служи съ заблуди, ще трѣбва да захвърлимъ всички други науки въ училищата.

Преди всичко, трѣбва да се знае, че методътъ на числовитѣ картини е отдавна изживѣна. Недавна проф. Мойманъ, разглеждайки тоя въпросъ, бѣ казалъ: „Не е разрешено, сжществува ли едно първоначално (добито не чрезъ броеве) опредѣляно за число впечатления, безъ да се брои. Това въ всѣки случай е съвсемъ невѣроятно, понеже: 1) то би трѣбвало да бжде сложна функция, а такова предположение противоречи на всички наши психологически познания и 2) наблюденията на Праера и др. показватъ, че фактически децата добиватъ своитѣ числови представи чрезъ броене“. Понататѣкъ сжщиятъ добавя: „Употрѣбата на числови картини противоречи на психологичния фактъ — тѣснота на съзнанието. Известно е, че отъ времето на Хербарта подъ това се разбира факта, какво ние винаги можемъ да схващаме едновременно и точно само едно известно, сравнително малко число впечатления. Затова казватъ, че група отъ черти, точки или топки, които надминаватъ числото 3 или 4, вече не могатъ да се схванатъ точно отъ децата съ единъ погледъ“. И, наистина, запитайте едно първаче, което не познава цифрата 10, колко юначета сж наредени на картинката на това число, то нѣма веднага да ви отговори, а ще почне да ги брои. Подържниците на броенето твърдятъ, че ученици, които се обучаватъ по нагледната метода, непременно ще останатъ като заковани за числовитѣ картинки; тѣ нѣма да се научатъ да смѣтатъ отвлѣчено. И много справедливо. Вѣрваме всѣки учителъ се е убедилъ въ правотата на горната мисль отъ своята непосредствена практика. Малко ли случаи има, че гдето ученици въ второ, па и трето отдѣление при зададена задача прибѣгватъ до помощта на прѣститѣ? Мойманъ твърди още, че нагледнитѣ числови картини играятъ въ това отношение приблизително такава роля, каквато мнемоническитѣ помощни сръдства играятъ при мнемониката. И той заключава, че елементарнитѣ аритметически действия се извършватъ напълно леко и скоро отъ възрастнитѣ само тогава, когато тѣ добиятъ абсолютно механически характеръ, т. е. психологически изказано, когато тѣ могатъ да бждатъ репродуцирани като последовни чисто словесни асоциации, безъ всѣкакво наглед-

но съдържание*. Никой търговецъ, кога събира въ своя тефтеръ нѣкой дългъ цифровъ стълбъ, не си представя предъ очитѣ нагледни групи отъ сжщото множество точки или чертици: ако рече, че да си ги представи, той би вървѣлъ напредъ съ бързината на охлюва при умножението както на голѣми, тъй и на малки числа; възрастниятъ смѣта съ чисто механически асоциации на редоветѣ думи, служащи за числови названия.

Другъ е въпросътъ за картинкитѣ на числата отъ точки или колелца и пр. Върху това може да се поспори въ друго отношение. Тѣ не сж тъй вредни и ненуждни, както картинкитѣ отъ рисунки на разни животни, предмети и пр. Особено пъкъ тия, що ни предлага г. Петевъ. Съ своитѣ много и разнообразни фигури тѣ (картинитѣ) отвличатъ вниманието на детето върху нарисуванитѣ обекти, отколкото да го съсредоточатъ и накаратъ математически да мисли. Посочихме по-горе картинката на числото 10 съ редица юнаци, които око̀то на детето, па и на възрастни, трудно схваща отведнажъ. А тия за 9, 8, 7 и пр. представятъ още по-пѣстра и интересна картина. Картинката на числото 9 започва съ група отъ 9 зайчета, пѣстро облѣчени, прегърнати по двойки и танцуватъ. Наредбата на самитѣ зайчета не дава възможность да се схване отъ единъ погледъ тѣхния брой, нито пъкъ има нѣкъде въ животна или въ гората карнавално облѣчени и танцуващи зайчета.

Картинката на числото 8 започва съ две групи отъ по 4 спортисти, които сж хванали двата края на едно вжже и го теглятъ. Разпредѣлението и тукъ на фигуритѣ, обектъ на смѣтането, е съвършено несполучливо. Единъ отъ играчитѣ закрива съ тѣлото си други и, като ги броите, ще видите, че тѣ сж 7, а не 8. Втората картинка на това число представя рѣка, по която плуватъ гжски. И тукъ фигуритѣ сж тъй наредени, че и най-набитото око не би могло веднага да познае колко гжски плуватъ. Изисква се малко спиране на око̀то и преброяване на гжскитѣ.

А самото художествено изпълнение на рисункитѣ не отговаря на изтънчения днесъ художественъ вкусъ у нашитѣ деца. При наличностьта на тъй хубавитѣ, живи и естествени рисунки въ детскитѣ списания и др. издания, тъй грозно изпълнени тия рисунки ни връщатъ въ техническо отношение, както и въ методиката, десетки години назадъ.

Погледнете кучето при картината на числото 7 съ своитѣ 6 кученца. И първачето отъ последното наше село ще ви каже, че това не сж кучета.

Всѣка рисунка, всѣка картинка, показана на детето, трѣбва да буди у него желание да я гледа непрестанно, да ѝ се радва, да породи у него желание да я прерисува. Тукъ, обаче, не е така.

Когато въ нашето училище нахлуе вълната на истинското художество, когато животътъ съ всичкитъ си радости и скърби се настани въ училищната сграда, когато на детето се даде право да живѣе, както си знае, за да прояви напълно своята душа и дарования, когато училището представя за него приятно и желано мѣсто, тогава помагала отъ рода на „Картинкитъ за числата“ ще сж съвършено ненуждни и вредни. А това време не е далечъ. Неговата зора е изгрѣла вече за нашата страна. Тежко на онзи, който се е оспалъ.

За новото време и неговото ново училище, дето българското дете свободно ще разгърне сили и дарби да бждемъ готови и работимъ съ повече ентузиазъмъ и любовъ !

Дим. Сл. Узуновъ,
прогимн. учителъ въ гр. Ямболъ.

УЧЕБНИЦИТЪ ПО ГРАМАТИКА ЗА ПРОГИМНАЗИЯТА.

Въ кн. 9-10 на сп. „Учителска мисль“ миналата година моятъ колега г-нъ Ив. Русевъ направи нѣколко бележки върху новитъ учебници по граматика за прогимназията. Тия бележки сж напълно основателни. Учебници по граматика се навѣдиха много и при все това учебникъ, който да задоволи нуждитъ на учителъ и ученикъ нѣмаме. Защото въ тѣхъ имаме не само фактически грѣшки, но и обяснения и дефиниции, които сж неразбираеми не само за ученицитъ, но и за учителитъ.

Учебниците по граматика, които имаме днесъ, за прогимназията, сж повече приспособени за хора, които сами безъ учителъ ще изучаватъ българска граматика. Ако разгърнемъ, кой и да е учебникъ по граматика, ще видимъ, че ни се даватъ последователно развити методични единици за всѣки урокъ—нѣкои дори толкова неиздържани, че дори и не търпятъ критика.

По таквъ начинъ съставени, учебниците по граматика малко ползватъ ученицитъ, а още по-малко и добрия учителъ, който не ще използува нито методичния ходъ, показанъ му при всѣки урокъ по граматика отъ съставителя, нито пъкъ обясненията и дефинициитъ. Ние сме учителитъ и ние трѣбва да развиемъ методичната единица предъ ученицитъ си. Защо тя да ни се дава наготово и то въ много случаи нескоропосно ?

Отъ дългата си практика, като учителъ по български езикъ въ прогимназията, съмъ се убедилъ, че за ученицитъ и за насъ учителитъ сж нуждни по другъ видъ учебници по граматика. Учебници, които ще подтикнатъ къмъ самодей-

ност и наблюдения. Учебници, които ще накаратъ ученика по лекъ и незабелязанъ отъ него начинъ да изживѣе граматичнитѣ форми, извършвайки редъ упражнения, а не да изучава езиковитѣ форми отъ учебникъ. За ученика не сж нуждни учебници съ обяснения, правила и дефиниции, а сборници, богати съ граматични задачи, които ще се използватъ за домашни и класни упражнения следъ всѣки преподаденъ урокъ.

Наистина, въ нѣкой отъ учебниците по граматика има дадени следъ всѣки урокъ граматични задачи, но тѣ сж малко и не добре обмислени, защото друга е била целта на съставителя на учебника. По-скоро той се е старалъ да изложи и изясни езиковата форма, като се е намѣсилъ по тоя начинъ въ работата на учителя, отколкото да заинтересува ученика чрезъ упражнения за нейното усвояване.

Така че за въ бждеще не трѣбва да има учебници по граматика за прогимназията, а сборници съ езикови упражнения. Тѣхнитѣ съставители безъ друго ще трѣбва да познаватъ не само програмата на учебната материя за всѣки класъ, но и самата научна граматика. По тоя начинъ тѣ ще могатъ за всѣка методична единица да съставятъ най-разнообразни задачи, а ученицитѣ, разрешавайки ги следъ преподадения урокъ отъ учителя, да го усвоятъ и разбератъ. Имайки на рѣка тоя сборникъ отъ граматични задачи, ученикътъ ще се явява въ училище съ написано домашно упражнение, а учительтъ ще пести времето и нервитѣ си. Въ тия сборници граматичнитѣ задачи ще трѣбва да бждатъ подредени и систематизирани, както сж подредени и уроцитѣ въ днешнитѣ учебници по граматика.

Учителитѣ ще се ползватъ за своигѣ лекции по граматика отъ познанията си, добити въ учителскитѣ институти или университета и отъ едно пълно ръководство по българска граматика, което, време е вече, да се издаде.

Методицитѣ ще ни посочатъ принципитѣ, на които трѣбва да легне преподаването на граматика, а не съставителитѣ на учебниците по граматика.

ИЗЪ ПРАКТИКАТА ЗА ПРАКТИКАТА

Мара П. Михайлова,
учителка въ Варна,

КОКИЧЕТА НА ГОСПОЖА МИЧИ.

(Цѣлостно обучение въ II отд.)

Веднажъ, наскоро следъ карнавалната седмица, презъ единъ отъ хубавитѣ февруарски дни ученикъ донесе нѣколко градински кокичета въ отдѣлението. Радостни викове се изтръгнаха изъ устата на всички. Ученицитѣ поискаха да узнаятъ, отъ де ги е взелъ. Разказа, че муги дала г-жа Мичи, тѣхна позната, която има голѣма цвѣтна градина съ нѣколко леги градински кокичета. Той поясни, че г-жа Мичи нѣма деца, че много обичала цвѣтята, и умѣла ѝ да ги отглежда. Ученицитѣ пожелаха да посетятъ градината на г-жа Мичи и се порадоватъ на хубавитѣ кокичета. Следъ като обсъдиха добре въпроса, дали ще бжде приятно на госпожата едно посещение отъ толкова много деца, решиха да я предупредятъ. Отдѣлението избра група ученици, на които възложи задачата, да ѝ съобщатъ желанието имъ и измолятъ едно посещение. Между това, решено бѣ да се изяснятъ следнитѣ нѣща:

1. Колко леги съ кокичета има.
2. Отъ колко години ги има.
3. Какъ ги отглежда и
4. Какъ зимуватъ кокичетата.

Горнитѣ въпроси бѣха написани на черната дъска. Записаха ги всички ученици на тетрадкитѣ си. Следъ часоветѣ, избраната делегация посети г-жа Мичи, запозна се съ нея, събщи ѝ желанието на цѣлото отдѣление. Разгледали съ домакинята лехитѣ съ кокиченцата, разпитали я, отъ колко години ги има, какъ ги отглежда и какъ зимуватъ. Любезната г-жа удовлетворила любознателността на ученицитѣ и имъ разказала, че има кокичета отъ 10 години. Купила ги отъ една цвѣтна градина и ги засадила само въ една леха. На всѣки три години ги разсаждала. Объяснила имъ, че отъ една луковичка ставатъ две и така се размножаватъ. Сега тя имала три голѣми леги съ кокичета. Особени грижи не полагала за тѣхъ. Наторявала само градината всѣка пролѣтъ съ горска прѣстъ, образувана отъ загниването на окапалитѣ всѣка година листа на горскитѣ дървета. Казала имъ сжщо, че кокиченцата не измръзватъ презъ зимата, защото луковичкитѣ имъ сж обвити въ жилави люспи и сж дълбоко заровени въ зе-

мята. Извадила имъ нѣколко кокичета съ луковицитѣ, набрала имъ по букетче кокичета, благодарила имъ за посещението и любезно поканила цѣлото отдѣление.

На другата сутринъ съ нетърпение очаквахме доклада на групата-делегати. Изпратенитѣ кокиченца отъ г-жа Мичи направиха мило впечатление на отдѣлението. Съ внимание бѣ излушанъ доклада на групата. Хубавитѣ описания на градината и цѣвналитѣ кокиченца, обясненията на госпожата задоволеха детското любопитство. Следъ часа посадихме въ саксии изпратенитѣ съ луковички кокиченца, между които едно то бѣ съ две луковички кокиченца, тъй както постъпвала госпожа Мичи при разсаждането имъ.

Единъ день следъ това цѣлото отдѣление посети градината на госпожата. Още чувамъ радостнитѣ възклицания, неволно изтрѣгнати отъ устата на всички при красивата гледка отъ нацѣвтѣлитѣ бѣли, едри кокичета, що се откриваше презъ желѣзната ограда. Любезно бѣхме поканени отъ младата домакиня. Децата не откъсваха възхитени погледи отъ срамежливо наведениитѣ бѣли звѣнчета. — Колко много кокичета! — се чуваха непрестанни възклицания. Оставихъ ученицитѣ да се наслаждатъ отъ красивата гледка. Когато доловихъ, че първитѣ впечатления сж възприети, постъпихъ къмъ следнитѣ наблюдения:

1. Какъ стоятъ листата на кокичето, когато пробиватъ земята.

2. Какъ стои цвѣттътъ, преди да се разтвори.

3. Какъ стои сутринъ и вечеръ.

4. Кои насѣкомки посещаватъ кокичето. Какво правятъ тѣ.

Съ голѣмъ интересъ ученицитѣ следѣха работнитѣ пчелици, които посещаватъ кокичетата на г-жа Мичи, влизатъ въ всѣко цвѣтче и излизатъ отъ тамъ, цѣли посипани съ жълтъ прашецъ. Чудно бѣше на нѣкои вторачета, какъ пчелицитѣ намиратъ градината на госпожа Мичи, като не знаятъ улицитѣ. Други, по-досѣтливи, бързатъ да обяснятъ, че бѣлитѣ цвѣтчета и приятната миризма примамватъ пчелицитѣ. Тоя фактъ бѣ потвърденъ на връщане отъ градината отъ следната случка: нѣколко деца носѣха въ ржце букетчета кокиченца, подарени отъ госпожа Мичи. Изведнажъ едно отъ тѣхъ нададе викъ:

— Олеле, пчела! Отдѣлението се разсмѣ.

— Пустата пчеличка, каква е хитруша! обади се нѣкой дяволито. Тая случка даде поводъ при рекапитулацията на направенитѣ наблюдения въ следния часъ по предметно учение, да се разкажатъ аналогични случаи, които разрешаваха загадката: какъ пчеличкитѣ намиратъ цѣвналитѣ кокиченца. При рекапитулацията бѣха поставени нови въпроси за разрешаване: Защо кокиченцето пониква най-рано? Има ли семенца кокичето?

За разрешаването на първият — ни послужиха нѣколко глави лукъ, поникнали вече, пазени и до сега въ класната стая, съ непрекъснато растящи листа. Ученицитѣ всѣки день наблюдаваха какъ луковицитѣ се обръчкаваха, омекваха и увѣхваха и съдържанието имъ се опразваше. На тѣхъ стана ясно, че листата се хранятъ отъ сока въ луковицата, затова той намалява. Сжщото става и съ кокичето, заключаващъ всички. Листата и цвѣтътъ първоначално се хранятъ отъ сока въ луковицата, затуй то цвѣти най-рано отъ другитѣ цвѣта. Това биологическо явление бѣ провѣрено чрезъ следния опитъ: въ две чинийки поставихме тънъкъ пластъ семена отъ леща. Всѣки день мокрихме семената. Последнитѣ набѣбнаха и следъ нѣколко дни поникнаха. Въ продължение на единъ месецъ — отъ 27. II. до къмъ 7—8 априлъ поникналитѣ семена се превърнаха въ красива зеленина. Този опитъ затвърди убеждението на ученицитѣ, че растенията и цвѣтята, когато поникватъ, се хранятъ отъ запаситѣ въ семената и луковицитѣ.

Разрешението на вториятъ въпросъ — има ли семенца кокичето — оставямъ по-късно, когато семената въ плодника наедрѣятъ. Ще наблюдаваме тая картина въ природата, затова предстои ни още едно посещение въ градината на госпожа Мичи.

Разработката на направенитѣ наблюдения въ следния часъ стана при планъ :

1. Листата на кокичето.
2. Цвѣтове.
3. Луковичка.

Повторение въ новъ редъ :

1. Какъ пониква кокичето.
2. Какъ привлича пчелитѣ.
3. Какъ зимува.

Схващане въ нова форма :

1. Листата на едно кокиче разказватъ, какъ пробили твърдата земя.
2. Цвѣтчето. Какво ни разказва.
3. Разказа на луковичката.
4. Едно кокиче разказва, какъ поникнало толкова рано и какъ цвѣнало.

Въ часа по смѣтане имахъ умножение съ 3. Практическитѣ задачи бѣха взети отъ сжщата предметна областъ. Правиха се смѣтки на продавачитѣ на кокичета. Засаждането на кокиченцата на редове и лехи. Пресмѣтаха се букетчета съ кокиченца и др.

Въ часа на писане взехъ колективно съчинение „Кокичетата на госпожа Мичи“. Въ продължение на 15 минути чрезъ подходящи въпроси бѣ стъкмена следната статийка :

„Днесъ посетихме градината на г-жа Мичи. Колко много кокиченца има там! Колко сж хубави и какъ приятно миришатъ! Кокиченцата на г-жа Мичи цъвнаха. Пчеличкитѣ намѣриха градината и поздравиха кокиченцата. Тѣ бѣха почерпени съ сладъкъ сокъ и жълтъ прашецъ. Отидоха си нагостени“.

Въ часа по четене разработихъ четивото „Първо кокиче“ отъ читанката.

Последва разработката на стихове за кокичето.

Четоха се приказки за него отъ различни детски списания, получавани отъ ученицитѣ: „Детска радостъ“, „Детски свѣтъ“, „Другарче“.

Пѣха се пѣсни за него.

Рисуваха го отъ натура и отъ паметъ. Застѣпи се декоративното и фантазийното рисуване.

Въ часоветѣ по гимнастика илюстрирана бѣ разучената пѣсенъ за кокичето съ подражателни игри: какъ се сади кокиче, поливане, кжсане, помирисване и др.

Свободна игра — „Кокиче и пчелица“.

Първиятъ часъ по рѣчна работа бѣ отреденъ за посаждане на кокичета въ училищната цвѣтна градина. За тази цель бѣха купени отъ циганки нѣколко снопчета кокиченца съ луковички. Посаждането се извърши отъ всѣки ученикъ съ помощта на колче. Засадиха се толкова кокичета, колкото ученици присѣтствуваха. Нѣколко дни се грижеше всѣки за своето и го поливаше.

Въ следнитѣ часове по рѣчна работа бѣха изработени отъ цвѣтна абажурна хартия изкуствени кокичета.

Легендата за „Кокичето и снѣгътъ“ бѣ използвана въ часа по нравоучение. Изтъкнаха се добродетелитѣ: скромность и услужливостъ.

Мара П. Михайлова,
учителка въ Варна.

РАЗПРЕДѢЛЕНИЕ

на учебния материялъ по комплекси за II отдѣление
отъ 16. II. до 15. IV. 1934 г.

I. Комплексъ.

февруарий 16 — 21.

Карнавалъ.

Предметно учение — Карнавалъ.

Смѣтане-умножение — съ 4 и 8. Задачки „маски“.

Четене — четивото — „Арлекинъ“.

Писане — колективно съчинение „Маски“

Р. работа — изработване отъ платъ и книга различни маски.

Рисуване — маски и разни сцени изъ карнавалната седмица.

Въроучение — милосърдие и взаимнопомощь, отъ четивото „Арлекинъ“ и др. аналогични разкази.

февриуарий 21 — 27.

Великденски заговѣзни,

Предметно учение — Приготовления за заговѣзни. Какъ заговѣхме.

Четене — Велики заговѣзни. Четиво, съставено отъ учителя.

Писане — Колективно съчинение „Какъ заговѣхме“.

Р. работа — рѣзба и шевъ, бодъ-кръсчета. Продължение на започната работа.

Смѣтане — умножение на 8.

Въроучение — Тодоровъ день и приемане причастие.

февруарий 27. и 12. мартъ.

II. Комплексъ.

Пролѣтни предвестници.

Предм. учение — кокиче и минзухаръ.

Четене — Първо кокиче.

Писане — Кокичетата на Мичи (колект. съчинение).

Р. работа — моделиране кокиче. Цвѣтарство — кокиче и минзухаръ.

Рисуване — кокиче и минзухаръ.

Пѣне — кокиче.

Гимнастика — хоро: „Цвѣнало бѣло кокиче“. Подражателни игри, символизация.

Смѣтане — умножение на 3, на 6, на 5.

Въроучение — скромность и услужливостъ отъ легендата „Кокичето и снѣгътъ“.

мартъ 12 — 19.

Ч а й к и.

Предм. учение — чайки, наблюдение на двора.

Четене — чайки, нетиво съставено отъ учителя. Приказка за чайкитъ отъ сп. „Детски свѣтъ“.

Писане — колективно съчинение „Чайки“.

Рисуване — чайки като хвърчатъ.

Гимнастика — подражателна игра — летене на чайки, кацване; свободна игра на „Чайка и рибаръ“.

Въроучение — приказката „Рибаръ и чайка“ съ нравоучително съдържание.

мартъ 19 — 31.

Предметно учение — 1. Работа на градинаритъ въ мор-

ската градина. Подкастрене на дърветата и храстите. Откриване на розитѣ. Почистване на лехитѣ и алеитѣ.

2. Напжпване и цвѣтежъ на овошнитѣ дървета въ двороветѣ, лозята и морската градина.

Четене — четивото „Добре дошла!“

четивото „Цвѣтятъ, цвѣтятъ!“

Писане — колективно съчинение „Пробуждане на овошнитѣ дървета“. „История на една пжпка“. „Какво ни разказва цвѣнналата зарзала?“

Смѣтане — умножение на 9 и 7.

дѣление на 2, на 4 и на 8.

Р. работа — моделиране и изработване на платъ цвѣтове на бадемъ и зарзала.

Рисуване — цвѣтове на бадемъ и зарзала.

Гимнастика — Лазарско хоро.

Вѣроучение — Лазаровъ день. Лазаруване.

априлъ 1 — 5.

Страстната седмица.

Вѣроучение — Възкресението на Лазара. Мжкитѣ и страданията на Христа. Тържественното влизане на Христа въ Иерусалимъ.

Предметно учение — Какъ празнувахме Врѣбница. Приготовления за великитѣ празници.

Четене — „Срещу Великдень“ отъ читанката.

Писане — колективно съчинение „Великдень иде!“

Смѣтане — дѣление на 3.

Р. работа — изработване отъ яйца зайчета, негърчета и други.

Рисуване — фантазийно рисуване яйце-автомобилъ, кошнички съ яйца, количка съ яйца.

Великденска ваканция.

априлъ 11 — 15.

Предметно учение — Великденски панаиръ.

Четене — „Великденски панаиръ“. „Срещу Великдень“.

Писане — колективно съчинение „Великденски люлки“.

Смѣтане — дѣление на 3 и на 6.

Вѣроучение — четатъ се отъ различни детски списания приказки и легенди за Възкресение Христово; декламираатъ се стихове съ великденско съдържание.

Пѣние — молитвата „Христосъ Въскресе“.

Ив. Русевъ — Ямболъ.

СЪСЕДИ.

(Изъ практиката ми по четене въ I класъ).

1. часъ.

— Вчера ходихме въ клуба, кждето видѣхме една изложба. Всички бѣхме тамъ. Какво бѣше изложено ?

— Много и хубави предмети: грънци, вази, пръстени, дървени предмети, обуца и др.

— Кой ги е изработилъ ?

— Занаятчиитѣ.

— Има ли въ нашия градъ занаятчиинъ ?

— Кжде сж се научили да изработватъ такива хубави предмети ?

— Кой ги е училъ ?

— Колко години се учатъ ?

— Все чираци ли сж, докато станатъ майстори ?

— Значи, най-напредъ момчетата учатъ занаятъ и се наричатъ *чираци*, като го понаучатъ и могатъ да работятъ похубаво, тѣ се наричатъ *калфи*.

— Вие сте чели „Койчо“, нали ? И който билъ чиракъ най-напредъ, после станалъ калфа и най-после майсторъ.

Въ вашитѣ христоматии, на стр. 31, има едно четиво съ заглавие „Съседи“. Прочетете това четиво сами, за да ми кажете, какво се разказва въ него.

— Прочетохте го всички. За какво се разказва ?

— За две чирачета.

— Нека още веднажъ прочетемъ четивото. За да бжде четенето хубаво, какво трѣбва да спазваме ?

1. Да четемъ правилно думитѣ.

2. Да се спираме на точката и да си понижаваме гласа.

3. Да се спираме на запетайтѣ и малко да си повишаваме гласа.

— Кой ще чете ?

— Разкажи първата часть !

— Четете втората часть. — Разкажете !

— Да речемъ, че майсторъ Слави и майсторъ Сави работятъ въ нашия градъ. Кжде си представяте работилницитѣ имъ, като знаете, че отъ тѣхъ се завивало и се ходѣло къмъ новия пазаръ ? . . .

— А какъ си представяте майсторъ Сави и майсторъ Слави ?

— Какъ си представяте Карчо и Кирчо ? . . .

— Въ четивото се казва : „Вѣрвамъ . . . и азъ си мисля едно нѣщо, но не ща още да го кажа . . .“ Това сж думи на Кирчо. Какво ли си мисли той ?

— Че и той ще стане добър майсторъ на сахани и менци, че и той ще се прочуе съ своя занаятъ, както се е прочулъ неговиятъ майсторъ.

— Кой ще разкаже, четивото като приказка.

— Въ единъ градъ имало двама майстори: майсторъ Слави и майсторъ Сави. Единиятъ изработвалъ менци и сахани, а другиятъ лѣялъ камбани.

Единъ день, когато майсторитѣ надвечеръ си свършили работата, излѣзли отъ работилницитѣ. Отишли си и калфитѣ. Тогава дветѣ чирачета почнали да чистятъ работилницитѣ.

— Кой ще разкаже четивото, като си мисли, че той е едното чираче.

— Азъ съмъ чиракъ при майсторъ Сави. Въ нашата работилница лѣемъ камбани. Срещу нашата работилница има друга — казанджииницата на майсторъ Слави. Тамъ правятъ менци и сахани . . .

— Защо дветѣ чирачета учатъ занаятъ ?

— Какво иска да каже писателятъ ?

— *Всѣки човѣкъ малъкъ и голѣмъ — мисли за своето бъдеще ?*

— Има ли нѣщо смѣшно въ разговора на Карчо и Кирчо?

— Всѣки гледа да похвали своя занаятъ.

— А въ разговора на майсторитѣ,

— И тѣ се шегуватъ, че сватби ще правятъ. а изглежда, че децата имъ сж малки.

— Слушайте сега азъ да ви прочета четивото . . .

— За идущия пжтъ научете добре да четете четивото — правилно да прочитате всѣка дума и да се спирате правилно на точкитѣ и запитаитѣ. За домашно упражнение препишете 10 отъ най-хубавитѣ изречения, които харесате въ четивото.

2. часъ.

Миналия часъ четохме четивото „Съседи“. Каква е основната мисль ?

— Какво ви поржчахъ ? . . .

— Да видимъ, дали сте научили четивото. Единъ да чете, като помни правилата за хубаво четене. Останалитѣ ученици да внимаватъ и да запомнятъ, кжде е сбъркалъ, та после да ми кажатъ. . . .

— Г-нъ учителю, той сбърка: думата *сами* я прочете *само*, думата *сватба* я прочете *свабди*.

— Слушайте, какъ се обаждатъ сватбаритѣ единъ на другъ ?

— *Свато !*

— И затова казваме *сватове*, сватби.

— Погрѣшно прочете думитѣ и майсторъ Сави.

Тия думи трѣбва да се прочетатъ така : . . .

— Четете втората часть ! . . .

- Кажете грѣшкитѣ!...
- Колко души се разговарятъ въ това четиво?
- Четири: двамата майстори и двамата чирака.
- А кой разказва случката?
- Писателътъ Симеонъ Андреевъ.
- Да прочетемъ четивото, като единъ бжде разказвачътъ, другъ — майсторъ Сави, трети — майсторъ Слави, четвърти — Карчо, пети — Кирчо.
- Най-напредъ започва разказвачътъ. Какъ трѣбва да чете?
- Както обикновено си приказваме.
- Деца, трѣбва така да четемъ, че, ако нѣкой слуша до вратата, а не може да ни види, да не може да разбере, четемъ ли или си приказваме.
- Чети — разказвачътъ!
- Чети — майсторъ Слави!
- Отговори — майсторъ Сави!
- Пакъ майсторъ Слави!
- Чети — разказвачъ!
- Чети — Карчо!
- Чети — Кирчо!
- Да дойдатъ други петъ души!...
- За идущия пжтъ искамъ домашно упражнение само върху разговора на дветѣ чирачета. Ние учихме вече за прѣвката речъ. Опитайте се да предадете този разговоръ безъ прѣвка речъ — колкото може.

Захарий Еневъ,
учитель въ с. Брѣзово.

ПАДЕНИИ.

(Скица на урокъ по граматика за II класъ).

I. Изходенъ материалъ: „Хайдути“ отъ Хр. Ботевъ.

Поемата е разучвана въ класъ по четене. Единъ ученикъ я декламира. Обръща се черната дъска, на другата страна на която е написана третата частъ на поемата до „писано още шарено“. Децата го прочитатъ и намиратъ сжщото въ христоматиятъ си.

II. — Деца, намѣрете ония изречения, въ които е употребено сжществителното име *Чавдаръ* и вижте тая дума, каква служба има въ тия изречения! Подъ изречението: „Вздъхна, та му продума“, азъ съмъ поставилъ и друго изречение отъ мене: „Продума жално Чавдару“. Вижде и „Чавдару“ за какво служи въ това изречение!

На другата половина на черната дъска се написва едно подъ друго: Чавдаръ, Чавдара, Чавдару, Чавдаре.

— За какво служатъ тия думи? Съ кои питання намѣрихте това?

Следъ „Чавдаръ“ се пише службата и питането, на което отговаря тая дума,

— Значи, както виждате, тия думи иматъ различна служба въ изреченията. Като хората. Едни — учители, други — свещенници, трети — стражари, четвърти — войници и т. н. Само че формата на хората, както знаете, е различна при разнитъ служби: учителъ, свещеникъ, полицейски стражаръ, акциз. стражаръ, войникъ, — всѣки си има опредѣлена форма.

— Я, разгледайте формата и на сжществителното име „Чавдаръ“!

— И тя се промѣня споредъ службата си въ изречението. — Кое се промѣня? — Окончанието, мѣнитвата.

Подчертаватъ се окончанията, съобщава се дефиницията, имената на падежитъ и урокътъ приема следния видъ на черната дъска :

П а д е ж и .

... Чавдаръ я плахо изгледа, I	Кой я изгледа?
и съ сълзи и той на очи,	— Чавдаръ — подлогъ
майка си бърже попита:	— именителенъ падежъ.
„Каж ми, мале, що плачешъ?	
Да не сж татка хванали,	
хванали или убили?	
Та ти си, мале, остала	
сирота гладна и жедна? ...“	Кого прегърна?
Прегърна майка Чавдара, II	— Чавдара — допълнение
въ очи го черни цѣлуна,	— винителенъ падежъ.
въздъхна та му продума:	
(жално продума Чавдару):	
„За тебе плача, Чавдаре, III	Кому продума? — Чавдару
за тебе, дете хубаво	— допълнение — дателенъ
писано още шарено. . . IV	падежъ
	Чавдаро — безъ питане —
	звателенъ падежъ.

Ето, тия форми, които приематъ имената при различнитъ си служби въ изречението, се наричатъ падежи, а самото пѣкъ измѣнение на сжществителнитъ имена по падежъ се казва склонение.

— Препишете си това въ тетрадкитъ и поставете заглавието на урока. — Нѣкога сме имали *седемъ* форми за падежъ, а сега *четири*, отъ които дателния се употребява само въ народнитъ пѣсни.

Дава се възможность на децата да си съставятъ самостоятелни изречения, въ които да има имена въ различни падежни форми.

Записватъ ги въ тетрадкитъ си, като означаватъ падежитъ форми на отдѣлнитъ имена.

Съ примѣри децата сами намиратъ, че имената отъ жен-

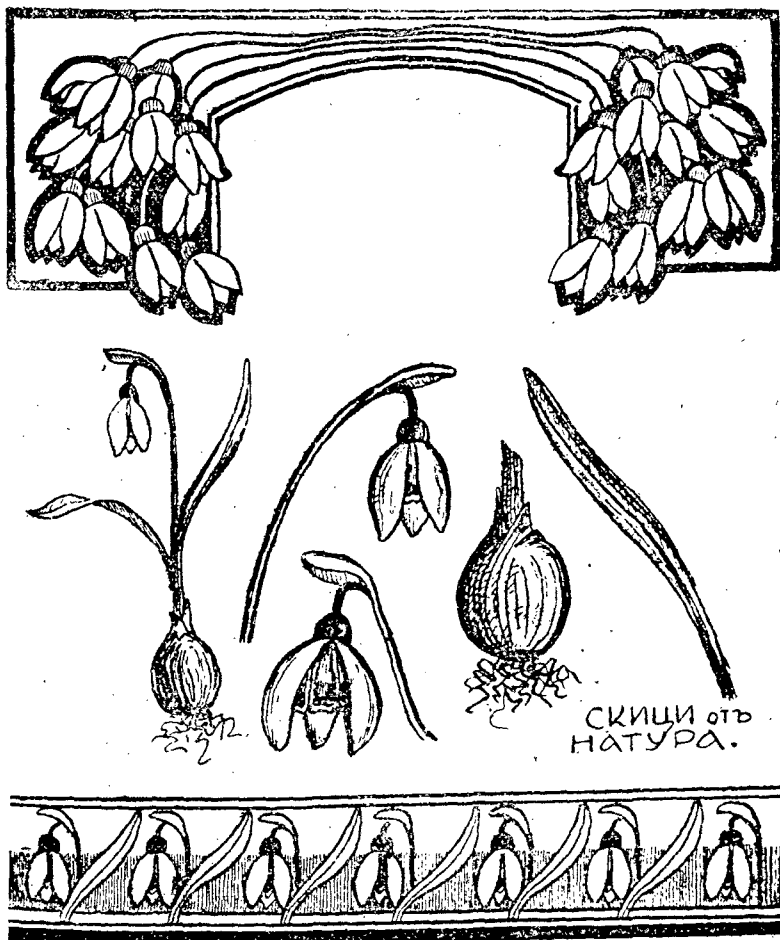
ски родъ иматъ само две падежги форми, а имената отъ срѣдни родъ нѣматъ никакъ.

Дава имъ се за домашна работа да намѣрятъ падежнитѣ форми въ народната пѣсенъ „Тодорка робиня“ и въ следния часъ се упражняватъ въ намиране и създаване изученитѣ падежни форми на имената.

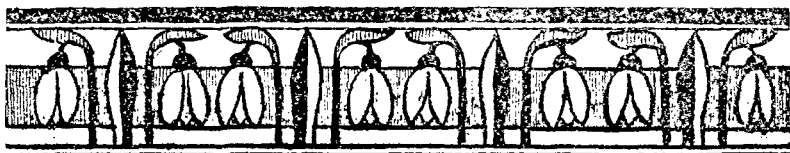
Петъръ Михайловъ — Варна.

КОКИЧЕТА.

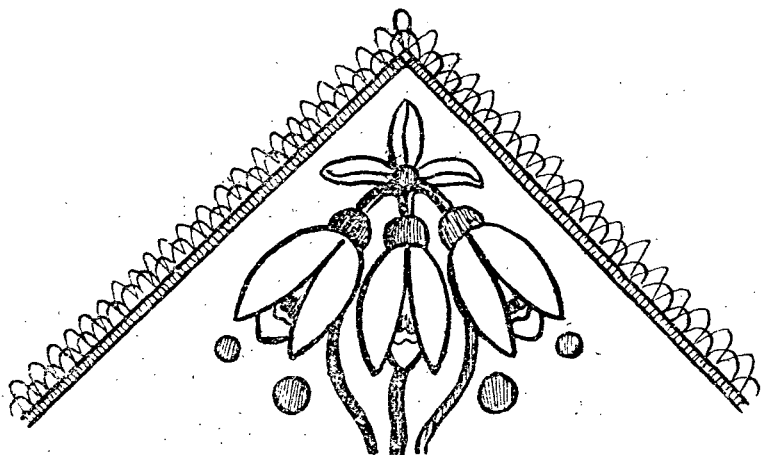
(Декоративни рисунки).

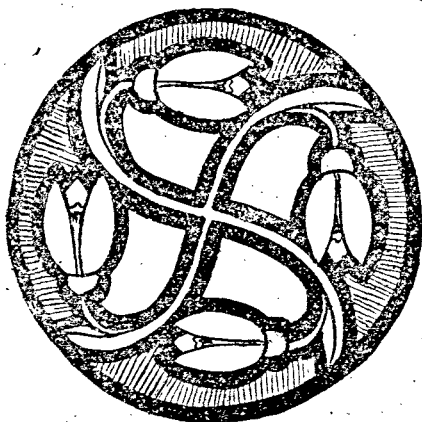
Бордюрь за украса на текстове по писане.

Бордюрь.

Мотивъ за везба на кърпа.

Розетка отъ стилизирани кокичета.

Кокиче.

Игрово.

Ст. Ц. Даскаловъ

Тебъ избра да кажешъ,
Че той пакъ ще грѣе,
Че въ гората косътъ
Скоро ще запѣе ! "

Бѣлото кокиче,
Отъ сънь се събуди,
Новата премъна
Гледа и се чуди.

Ранъ Босилекъ.

Молитва на българина.

Risentito.

Ник. Хараламбиевъ

то на мо- я на - родъ. Бо- же,
по-мог- ни ми.

Зимата, пролѣтъта и детето.

(Музикална сценка).

Зимата 1.

Ст. Ц. Даскаловъ

Умърено.

mf Азъ съмъ лю-та ба-ба зи-ма, всѣ-ки пла-ши
мой-то и-ме мой-то и-ме.

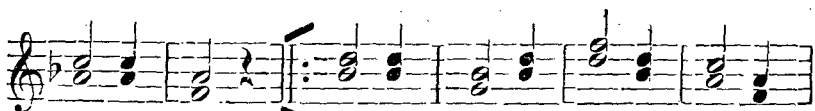
2. Бързо.

f Де-то пратя взоръ сърдитъ, духва вѣтъръ мразовитъ,
кой-то чу-е мо-я гласъ затре-пер-ва цѣлъ отъ мразъ

1. Щомъ веждитъ си намръщя, 2. Дето пратя взоръ сърдитъ,
Всѣки бѣга въ своята кѣща. Духва вѣтъръ мразовитъ,
Който чуе моя гласъ
Затреперава цѣлъ отъ мразъ.

Пролѣтъта.*Валсъ.*

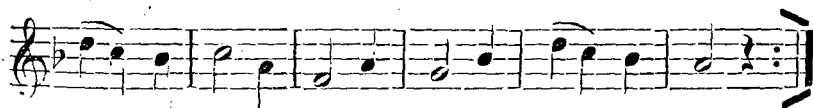
р А пѣкъ азъ съмъ пролѣтъ- та, но ся радость

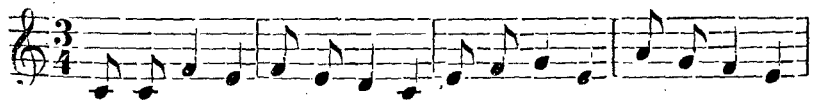
на свѣ- та f де- то ми- на зе- ле- нѣ- е,

де по- гледна слънце грѣ- е mf Тра ла ла ла

слън- це грѣ- е тра ла ла ла слън-це грѣй

Детето 1.*Живо. Соло.*

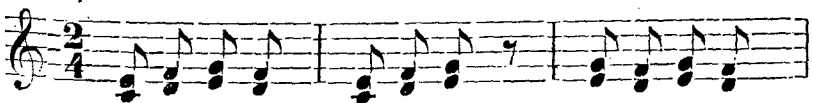
mf Не плаши ме, ба-ба Зи-мо, и у те-бе радость и- ма,

Всички деца.

а- ми зимни- тѣ пързал-ки за насъ палавцитѣ малки.

Дайте си сега ржцетѣ,
Азъ обичамъ ви и дветѣ.

Пролѣтъ ли е или зима
За менъ сѣвга радость има.

2. Хоро.

Юнашка пѣсень.

(Посветена на „Габровски юнакъ“).

Маршъ.

Величко Мянковъ

в'редъ задружно в'редъ,

такъ вър-ви на- предъ р Съ сър-це мла - дежко,

mf буй - но безъ у-мо-ра ще ле-

съ сърце мла- деж-ко буй- но

тишъ, ле - тишъ, *p* и дѣ-ло-то свя-то

безъ у - мо-ра ще ле- тишъ,

скж - по *mf* с'мжжа си-ла ще кре-

и дѣ-ло-то свя-то скж-по

Гана иде.

(Малка китка).

Соло, Бавно.

Ст. Ц. Даскаловъ

Бързо-живо.

ли ли лѡхѡ лѡхѡ ли ли лѡхѡ.

Га- на и -
А по не -
То на Га -

Га- на и - де,

де отъ чеш- ма - та Га- на и -
я лу - до мла - до А по не -
на кит - ка взе - ма То на Га -

Га- на и - де отъ чеш- отъ чешма та Га- на и де

де отъ чеш ма - та Де бре, Ггно,
я лу- до мла- до
на кит- ка взе- ма

Га- на и - де отъ чеш- отъ чешма- та Дебре, Га- но,

де, де бре ду-шо мла- да, де бре, Га-но,

де бре, де бре де бре ду- шо де бре де! Де бре, Га- но,

де, де бре ду- шо мла - да!

Де бре, де бре де бре, ду- шо, де бре де!

Хей

Тра ла ла ла ла ла ла тра ла ла ла ла

Хей

тра ла ла ла ла ла ла ла ла ла

Книгописъ и рецензии.

Четене и писане въ първо отдѣление. Методологиченъ уводъ. Отъ Дамянъ Димовъ. София. Издание на книгоиздателство „Казанлъшка долина“, 1934, стр. 80, цена 25 лева.

Тая хубава книга се състои отъ 4 отдѣли: 1) езикътъ у възрастнитѣ и децата, 2) уводъ въ теорията на четмописа, 3) уводъ въ практиката на четмописа и 4) заключителни пожелания. „Книгитѣ, които сж посветени на въпроса за началното четене и писане, — говори авторътъ въ предговора на книгата си, — сж много у насъ. Тѣхната численостъ би внушила на мнозина, че нова книга, посветена на сжщия въпросъ, не е нужна, дори излишна. Но едни отъ авторитѣ сж минали границитѣ на научната търпимостъ, като сж лишили изследванията си отъ безкористностъ, а други сж лишили изследванията си отъ научна упоритостъ. Всичко това, вмѣсто да даде блаотворни резултати за образователната ориентация по въпроса за началното четене и писане, накара учителя да се обезвѣри въ работата си. Нашата задача е да обърнемъ окоето на учителя къмъ дълбочината на проблемата за четмописа“. Къмъ тая си цель авторътъ напжтствава учителя само теоретично, защото шаблоннитѣ планове създавали една униформеностъ въ работата на всички учители, които преставали да бждатъ творци. Тая мисль е доста права. Въ първия отдѣлъ, който обема 18 голѣми страници, авторътъ разглежда следнитѣ въпроси: сжщината на езика, потекло на родния езикъ, потекло на индивидуалния езикъ, развой на детския езикъ; психологични основи на езика и видове прояви на езика. Всичко е ясно, сбито и добре изложено. Обаче дефиницията, която авторътъ ни дава на стр. 8 за понятието на езика — езикътъ е особита възможностъ, чрезъ която людетѣ предаватъ своитѣ и разбиратъ чуждитѣ преживявания на разстояние по време и мѣсто — ни се вижда непълна, защото обема само понятието за словесния езикъ. Съвременното езикознание, освенъ словесния, различава и други езици: езикъ на жестоветѣ (ржкодвиженията), езикъ на мимиката (промѣна въ израза на лицето) и пр. Затова дефиницията за понятието „що е езикъ“, споредъ насъ трѣбва да бжде следната: „Езикъ се нарича всѣко активно изражение на душевно състояние и преимущество на мисълта“ *). Но това не е сжществена грѣшка. Понататъкъ, вмѣсто главата „Потекло на родовия езикъ“, знания, които за основния учител сж излишни, по-добре би било, споредъ насъ, да бѣха се дали кратки сведения за философията за звуковата речъ. За органитѣ

*) Д. Н. Ушаковъ. Введение в науку о языка, стр. 5.

на речта и тѣхната функция, за различието на звуковетѣ по качество, за физиологическата класификация на звуковата речъ, за различието на звуковетѣ по количество, висота и сила и пр., защото мнозина учители и даже методици, понеже не разбиратъ добре тия нѣща, строятъ невъзможни въ теоритично отношение четмописни методи и практически дохождатъ до резултати, които извратяватъ устната и писмена човѣшка речъ.

Въ главата „Уводъ въ теорията на четмописа“ авторътъ сбито ни дава интересни сведения за предметната идеография и фонеграфичното писмо. Той дебело подчертава, че до буквитѣ човѣкътъ е дошелъ по пѣтя на единъ продължителенъ процесъ, който има предимно аналитиченъ характеръ. При четенето г. Димовъ различава три процеса, отъ които единиятъ има физиологическо естество, вториятъ — психическо и третиятъ — логично. При първия процесъ графичниятъ белегъ се явява дразнителъ. Пѣтътъ отъ око̀то или ржката (за слѣпитѣ) до възприятието е физиологиченъ. Възприятието има цѣлостенъ характеръ. То се поражда отъ цѣлостната графична схема, отъ общата физиономия на писмената езикова цѣлостъ (стр. 30). Когато наблюдаваме една картина, ние я възприемаме изцѣло, не спираме своето внимание на отдѣлнитѣ ѝ части по-рано, а после на цѣлата картина, ами най-първо хвърляме цѣлостенъ погледъ, а следъ това въ дадената цѣлостъ откриваме нейнитѣ части. Никой отъ насъ не възприема отдѣлно рамката, после цвѣта, съдържанието и пр. и следъ това да ги свързва въ едно цѣло, а, безъ да иска, възприема цѣлата картина, и после различава на нея отдѣлнитѣ части. Всѣко възприятие има цѣлостенъ характеръ. Заключениѐто на автора е, че *четецътъ вижда думитѣ изцѣло, а не отдѣлнитѣ имъ части една по една* (стр. 31). За потвърждение на тая мисль той си служи съ редица факти, установени по пѣтя на психологичния експериментъ, повечето отъ които сж взети изъ ржководството на проф. Вахтеровъ „На первой ступени обученія“. Г-нъ Дамянъ Димовъ ясно и недвумислено застава на страната на аналитичитѣ (стр. 33), защото „днешното време е на тѣхна страна“.

И писането авторътъ го схваща като аналитиченъ процесъ. Писмото се състои отъ три нѣща: душевностъ, езикова цѣлостъ и графиченъ символъ. Подъ думата „душевностъ“ авторътъ разбира: мисль, чувство, желание, копнежъ или идея; подъ понятия̀то „езикова цѣлостъ“ — текстъ, изразъ или дума; подъ понятия̀то „графиченъ символъ“ — буквитѣ. Ако човѣкъ поиска писмено да изрази известна душевностъ, най-напредъ той иска езикова цѣлостъ, за да облече тази душевностъ и следъ това търси графични символи за езиковитѣ цѣлости. Обличането на езиковата цѣлостъ съ графични символи става по пѣтя на двойна анализа: фонетична и графична. И така

при писането се отива по обратен път: отъ логичното къмъ психологичното и следъ това къмъ физиологичното. До сега на писането се гледаше като строго синтетиченъ актъ. За да се мисли така, споредъ автора, се обръщало внимание само на физиологичния моментъ. Логичната и психологичната страни сж били по-неизвестни и затова на тѣхъ не се е обръщало внимание. Сжщността на писането не е физиологичното, а душевното. Обърнемъ ли внимание на него, ние ще схванемъ, че писането е аналитиченъ процесъ (стр. 36).

По-нататъкъ авторътъ безпристрастно и подробно разглежда методитѣ на обучението по четмописъ. На стр. 52, като говори за недостатъцитѣ на аналитичнитѣ методи твърди: „при тѣхъ работата е много несъстоятелна — децата четатъ не самостоятелно, а писането е живо копиране. Най-после като грѣшка на аналитичитѣ изобщо може да се посочи, че тѣ отдалечаватъ по време много анализа на думитѣ и ученицитѣ много кжсно се запознаватъ съ гласовѣтѣ, а съ това се забавя съзнателното четене и писане“. Тая атестация е несправедлива. Никоя отъ практикуванитѣ аналитични методи у насъ не отдалечава анализа, освенъ тая на Малишъ, която е нагласена специално за глухонѣми. Бавното изговаряне на изучаваната писмена дума, веднага следъ представяне на зрителния ѣ образъ, цели запознаване съ гласовѣтѣ, безъ да се откъсватъ въ изолиранъ видъ. Нѣщо повече, има четмописни методи, като непосредствено-аналитичната, които откъсватъ гласовѣтѣ въ изолиранъ видъ до тогава, до като децата здраво опознаятъ писменитѣ имъ белези. Съ мисълта, че имаме аналитични методи у насъ, които отдалечавали анализа, веднажъ завинаги трѣбва да се ликвидира. *Аналитичнитѣ методи затова се наричатъ аналитични, защото въ тѣхната основа лежи анализата, и то непосредствената анализа въ единъ или другъ видъ.* При аналитичнитѣ методи писането не е живо копиране, защото се изхожда изъ рисуването и формитѣ на буквитѣ се изваждатъ изъ формитѣ на предметитѣ. Децата пишатъ букви, но мислятъ, че рисуватъ предмети. Освенъ тоя начинъ, съвременната педагогия не познава другъ такъвъ, който така силно да осмисля работата при началното писане; а следователно и да възбужда детския интересъ. А тоя начинъ на работа не е копиране.

Ние сжщо нѣма да се съгласимъ и съ мнението на автора, изразено на стр. 56: „Трѣбва да следваме тая метода, която отдѣля много време и усилия за произноса на гласовѣтѣ, т. е. тази метода, която държи твърде много на артикулацията. Въ това отношение синтетичитѣ сж отишли по-напредъ отъ аналитичитѣ и затова тѣхнитѣ завоевания биха били по-полезни за нашата практика“. Изолираното изговаряне на гласовѣтѣ води къмъ заекване, мнкане. Това най-ясно е забелязано въ лѣкарската анкета въ Германия въ ония мѣста,

дето още господствува синтетичния методъ. Забелязано е, че числото на заекващитѣ се увеличава следъ първата учебна година. На какво може да се дължи това, ако не на чистото, гласното и ясното произнасяне на гласоветѣ. Ако по тоя начинъ се цели да се избѣгнатъ нѣкои недостатѣци на говора, като пелтечене и пр., тѣхъ не ще можемъ чрезъ откъснатата артикулация да унищожимъ, защото тѣ се дължатъ повече на природни недостатѣци: дългъ мжецъ, странично поникнали жѣби, пробито небце, неподвижностъ на гръклана, спазматично свиване на диафрагмата, което пречи на издишането, а следователно и на образуване говорни гласове. Само едно спокойно, бавно и леко вдишане и издишане би могло да предотврати спазмата, та да се избѣгне пелтеченето. Свикването да изговарятъ звуковетѣ отдѣлно е съ нищо неоправдано. Имате предъ себе си здрави деца, нито глухонѣми, нито заекващи. Тѣзи деца цѣли 5 години — отъ края на втората до началото на осмата година — говорятъ доста правилно. Тогава отгдето — на кжде ще ги учимъ да изговарятъ въ изолиранъ видъ звукове, които сж непроизносими и добиватъ истинския си гласежъ само въ срички и думи? Изолираното изговаряне на гласоветѣ трѣбва старателно да се избѣгва. Пълното изолиране на гласоветѣ не трѣбва да се допуска за да не става нужда отъ сливане и придружаващото го заекване. Самото понятие „сѣгласна“ подсказва, че тя може да се изговаря само съ гласна.

Най-главната задача на обучението по четмописа се състои не въ самото начертание на думата, цель — която изключително се преследва отъ синтетичнитѣ методи, а въ обединението на това начертание съ значението на думата. Тая цель не може да се постигне чрезъ буквосьбиране, а чрезъ цѣлостно схващане на думата. „Този методъ е най-добъръ, който най-добре използва езикомоторнитѣ извори и тѣхното значение“, пише проф. Мойманъ въ XIV лекция отъ III томъ отъ своята „Експериментална педагогика“. Звукътъ нѣма значение, смисълъ. Такова иматъ само думитѣ и то ония, които сж носители на самостоятелно значение. Следователно трѣбва да се изхожда отъ думата, а не отъ звука. А постѣпваме ли така, това значи, че постѣпваме аналитично. Аналитичното четене намъ е необходимо и отъ друга гледна точка — само така четенето може тѣсно да се свърже съ обучението по другитѣ учебни предмети и да се приложи принципътъ на цѣлостното обучение. Още отъ начало детето трѣбва да резюмира съ думи или кжси изречения наблюденията, които прави по другитѣ учебни предмети, и да ги пише и чете. Така предметнитѣ представи здраво се свързватъ съ писменитѣ образи на думитѣ. И въ съзнанието на детето съ всѣка прочетена дума ще се възбуждатъ рой мисли, които ще възпламеняватъ детския интересъ и детското творчество. Тая мисль е добре

схваната отъ автора и на стр. 55. подчертано ни е предадена: „При началото езиковладение и езикоизучване трѣбва да приемемъ тази метода, която изгражда обучението *върху материали отъ предмета естество*, т. е. върху материали, на които съдържанието да означава *предмети или действия съ тяхъ*. Въ това отношение, новитѣ завоевания на аналитицитѣ, които изхождатъ отъ предметни представи и преминаватъ къмъ словеснитѣ, сж по-пригодни за нашата практика“.

Най-интересна отъ всичко въ книгата на г. Дамянъ Димовъ е главата „Първата стѣпка въ училището“ (стр. 74-77). Тукъ авторътъ ни дава практически материали, какво могатъ да бждатъ предварителнитѣ упражнения по четене и писане въз основа на цѣлостното обучение.

Въобщо, книгата на г. Дамянъ Димовъ е единъ цененъ уводъ въ методиката на началния четмопись. Езикътъ ѝ е сбигъ, ясенъ и дълбоко наученъ. Ние я препоръчваме.

Четиво по българска история, томъ III. Тоя томъ обема следнитѣ четири книги:

1. **България подъ турско робство.** Отъ *Ив. Кеповъ*, стр. 188, цена 50 лв.

2. **Възраждане на българския народъ.** Отъ *Иванъ Стояновъ*, стр. 194, цена 50 лв.

3. **Българскиятъ църковенъ въпросъ.** Отъ *Ваня Ив. Кепова*, стр. 156, цена 40 лв.

4. **Борби за политическа независимостъ.** Отъ *Ив. Стояновъ*, стр. 156, цена 40 лв.

Заедно четиритѣхъ книги отъ тоя томъ струватъ 100 лв., а подвързани — 120 лв. Издава книгоиздателство Хр. Г. Дановъ — София.

Ние имаме голѣма история, позната само на образованото малцинство. Широкитѣ народни маси я не познаватъ. А който иска да живѣе и да работи за сегашното, не може да мине безъ опита на миналото. Сегашното бързо отминава, бждещето не ни е известно, само миналото стои гордо и непоколебимо срещу насъ, за да разпрѣсва мрака, който ни обкръжава. Тя ни прави мъдри старци, безъ да туря бръчки по челата ни. Въ нея ние четеме миналото, за да узнаемъ бждещето.

Отдавна се чувствуваше нужда отъ популярна библиотека за нашето минало. Задачата на горната библиотека е да попълни тая празнина. Събитията въ горнитѣ книги сж изложени просто, естествено и на чистъ книжовенъ езикъ. По тоя начинъ авторитѣ хвърлятъ мостъ между неукия българинъ и нашата съкровищница — българската история. Като четете тоя томъ, чувствувате въ гърдитѣ си национална гордостъ и отечестволубие. И затова горещо го препоръчваме и на млади, и на стари.

Д. Правдолюбовъ.

Методика на обучението по природознание. Отъ Д. Лазовъ, бившъ столиченъ училищенъ инспекторъ и Ив. Георгиевъ, училищенъ инспекторъ. Издание на Ив. Коюмджиевъ, София. 1934 год. Стр. 140, цена 45 лв.

Бѣше време, когато хората се червѣха отъ срамъ, ако ги обвинѣха въ неправилно произнесено ударението на думата Ифигения или ако имъ се направѣше намекъ за незнание на измисленитѣ подвизи на нѣкои отъ приказнитѣ езически богове и пр., а не се срамуваха, кога ги обвинѣха въ незнания де се намира Евстасиевата трѣба, какво значение има грѣбначниятъ стълбъ, какъвъ е нормалния пулсъ, какъ се разширяватъ бѣлитѣ дробове, какъ поникватъ растенията, какъ тѣ се размножаватъ и пр. За по-важно нѣкога се смѣташе да се знаятъ суевернитѣ предания, сѣществующи преди 2,000 год. Безъ никакво значение тогава се смѣташе човѣкъ да познава себе си и природата, всрѣдъ която живѣе, и затова на естествознанието не се гледаше съ нуждната сериозностъ. Всички училища тогава бѣха подъ гнета на убивающия творческия духъ вербализъмъ.

Но на човѣка бѣха потрѣбни храна, облѣкло, жилище, лѣкарства и др. Всичко това той ги намѣри и продължава да ги намира въ самата природа. Изучвайки я за чисто практични нужди, той я добре опозна. Природата не само е единствения източникъ за сѣществуване на човѣка, но тя е и неговия най-великъ учител. И когато педагозитѣ издигнаха принципа „Non scholae discimus, sed vitae“ — училището трѣбва да готви за живота, естествознанието зае едно отъ първитѣ мѣста въ училищната програма.

Ние живѣемъ всрѣдъ природата. Не само нашето физическо сѣществуване се дължи на нея, но и духовния ни животъ. Сѣтивнитѣ органи сѣ посредници между нашата психика и околната срѣда. Безъ тия прозорци ние не бихме опознали мира на звуцитѣ, мирътъ на допирнитѣ и мускулнитѣ усѣщания. Безъ тѣхъ, безъ сѣтивата не би могълъ по никой начинъ да се изгради човѣшкия духъ. Естествено-научния материалъ вънъ отъ това има и това свойство, че може да бѣде и постояненъ изворъ за упражнение и още по-свършено развитие на тия органи. Излетитѣ за наблюдение животнитѣ и растенията; опититѣ, чиято постановка изискватъ голѣмо участие на разнообразни сетива; наблюдението надъ животни и растения въ аквариумитѣ, терариумитѣ, културитѣ и т. н. — всичко това могатъ да станатъ ценни орждия за изострюване сѣтивнитѣ органи и по тоя начинъ да съдействуватъ и за материалното обогатяване на съзнанието, за неговото формално развитие.

Опитътъ и наблюдението не само могатъ да ни послужатъ за провѣрка на умозаклучения, но още и за развитие на самодейностъ. А съ това естествознанието най-много доп-

ринася за формалното развитие. И тамъ, кждето училището създава своята длъжностъ, тамъ естествознанието е поставено на подобающа висота, и дейността на ученицитѣ кипи: излети, опити, култури, наблюдения се произвеждатъ съвсемъ самостоятелно и предизвикватъ цѣлъ редъ активни прояви, насочени къмъ преодоляване на всевъзможни пречки, които се изпречватъ на пътя за удовлетворяване на възбудени интереси.

И така, правилно поставенитѣ занятия по естествознание могатъ да дадатъ следнитѣ резултати въ смисълъ на общо образование: 1) разбиране явленията на външния свѣтъ; 2) разбиране дейността на собствения ни организъмъ; 3) развитие на сътивнитѣ органи; 4) развиване на самодейностъ.

Върху тая основа двамата автори слагатъ теорията и практиката при обучението по естествознание. Въ теоретичната частъ ние виждаме следното интересно и разнообразно съдържание: 1) сжщностъ, необходимостъ и значението на природознанието, като учебенъ предметъ; 2) значение на общефилософския елементъ въ природознанието за формалното образование; 3) значението на природознанието за нашето морално усъвършенствуване; 4) природознание и наука; 5) природознание и религия; 6) природознание и естествено възпитание; 7) практическо значение на природознанието; 8) история на въпроса; 9) цели на обучението по природознание; 10) за методитѣ; 11) изборъ и разпредѣление на учебния материалъ; 12) нашия учебенъ планъ отъ 1922 год.; 13) срѣдства и учебни помагала при обучението по природознание; 14) разработка на отдѣлнитѣ методически единици и 15) човѣкътъ въ борба за сжществование.

При разработката на методическитѣ единици авторитѣ не си служатъ съ шаблони. Тѣ сж противъ калѣпитѣ, които ни дава хербартианската школа. „Както въ медицината — тѣ твърдятъ на стр. 61 — не може съ една рецепта да се цѣрятъ всичкитѣ болести, така и при обучението не може да се работи по калѣпи. На стр. 62 ни се поднасятъ две крайно интересни за нашия учителъ диспозиции на уроци отъ американски училища, отъ която втората е разработена по метода на проектитѣ въ духа на американския педагогъ проф. В. Колингсъ.

Въ практическата частъ ни се поднасятъ 19 методически единици за III отдѣление, 16 — за IV, 4 — за I класъ и 1 — за II класъ. Всички лекции сж издържани. Единъ е недостатъка имъ — авторитѣ не отдаватъ нуждното значение на рисуването. А то е отъ най-добритѣ срѣдства за нагледното изучаване на известни обекти. Не трѣбваше да се пренебрегва забележката на Дистервега: „Само чрезъ рисуването се научаваме действително да виждаме нѣщата и, който рисува въ продължение на единъ часъ, придобива въ силата на наг-

ледното възприятие повече отколкото този, който само гледа 10 часа". Въ своята експериментална дидактика Лау привежда цѣлъ редъ опити, които доказватъ, че даже простото прокарване съ очи контуритѣ на рисунката вече дава възможностъ по-добре да се запомни тя и да се възпроизведе после и на листа.

Въ рецензираното отъ насъ ръководство учителятъ ще намери ценни поуки и материалъ за ежедневната си работа. Ние вѣрваме, че то ще допринесе за окончателното рухване рутината на шаблонното преподаване, което за жалостъ все още цари въ нашитѣ училища. Пожелавамъ тая нова книга, написана съ ясенъ, сбѣтъ и на много мѣста художественъ стилъ, да бжде прочетена отъ всѣки учителъ. Часоветѣ и днитѣ, употребени за нейното четене, увѣрявамъ ви, нѣма да бждатъ изгубени часове.

Д. Правдолюбовъ.

Училището и детето. Отъ Джонъ Дюи, съ предговоръ отъ Едуардъ Клапаредъ. Преводъ отъ Д-ръ Ефр. Бѣлдѣдовъ.

Преводачтъ е единъ отъ нашитѣ добри педагози. Съ издаваната отъ него библиотека „Педагогически опитъ“, отъ която № 1 е „Методътъ Монтесори“, а № 2 „Училището и детето“, той иска да даде на нашето учителство педагогическитѣ новости, за които, въ последно време, тъй много се говори и пише. И това, че се е заелъ съ трудната, но благородна задача — да представи на учителството идеитѣ и разбиранията на съвременитѣ бележити педагози, съ единствената целъ да се освежи учебната практика показва, че той не е чуждъ на тия новости, че обича родното ни училище и учителство. А подборътъ на книгитѣ се вижда, че е далечъ отъ спекулативнитѣ похвати на мнозина други педагози. Той цени и уважава труда на учителя и затова ни дава ценни и авторитетни трудове.

Джонъ Дюи е бележитъ съвремененъ американски педагогъ. Неговата педагогия, както казва Клапаредъ, е генетична функционална, прагматична, социална. Идеитѣ на Дюи намиратъ просторъ вредъ, дето се носи звѣнливия глъчъ на палавитѣ школници, за оформяването имъ, като индивиди и социални същества, той решително и смѣло се застъпва.

Като разглежда :

1. Интересътъ и усилието въ връзка съ възпитанието на волята.
2. Детето и учебнитѣ програми.
3. Целта на историята въ първоначалното училище.
4. Моралътъ и възпитанието въ училището — Дюи ни запознава съ ония важни възпитателни приеми, които времето, обстоятелствата, детскитѣ интереси и нацията искатъ, за да се формира дейна, енергична, самоопредѣляща се, характерна

личност, която ще съдействува да се въздига общество, народъ, човѣчество.

Дюи е убедителенъ и увлекателенъ, а и преводътъ е точенъ, добре стилизиранъ, безъ чуждици. Хартията и печатътъ сж добри. Цената — 35 лева — умѣрена.

Учителътъ ще остане предоволенъ, като проучи прокаранитѣ въ книгата идеи. Като ги проследи внимателно, той ще се убеди колко много е грѣшилъ въ ежедневната си практика, колко сили е изхабилъ напраздно, колко се е отдалечавалъ или приближавалъ отъ идеала на възпитанието и самъ ще настои предъ преводача да даде и други ценни преводи на бележититѣ съвременни педагози, чиито идеи тъй живо се коментиратъ днесъ, за да освежи своята практика и да добие очакванитѣ отъ всички ни резултати: енергични постоянстващи, дейни, разсудливи, високо морални, добродетелни и патриотични граждани.

Книгата е много ценна и трѣбва да бжде прочетена отъ всѣки учителъ.

Ив. Георгиевъ.

ПОЛУЧЕНИ ВЪ РЕДАКЦИЯТА

1. Книги:

1. С. И. Хесен — Основе педагошке. Уводъ у применѣну философију. С руског превео Милич Р. Маѣсторовић. 1933. Издание књижарнице Јер. Ј. Целебнића. Београд.

2. Социјално васпитање. Социјално педагошка разправа. Написао Жота И. Марковић, управителъ Грађанске школе у Кули. Београдъ, 1934. Издание књижаре Јеремије Ј. Целебнића. Цена 25 динара.

3. Милан Шевић — Штурмов преглед садашње науке о васпитању. 1934. Београд. Цена 5 динара. Издание на сжщата књижарница.

4. Сергиј Хесен — Советѣска школа крајем пѣтилетке. Ауторизован превод с рукописа Мил. Р. Маѣсторовића. Београд. Цена 5 динара. Издани на сжщото книгоиздателство.

5. В. В. Зѣлниковски — О педагошком интелктуализму. Превео с руског Мил. Р. Маѣсторовић. Београд.

6. С. Ј. Хесен — Фребел и Монтесори. Превео Мил. Р. Маѣсторовић. 1934. Београд.

7. Проф. Б. Е. Раѣков — Методика и техника екскурзія. С руског превео Мил. Р. Маѣсторовић. Београд. 1932. Цена 10 динара.

8. Никола Берчаев — Смисао исторіе. Аутиризиран превед Мил. Р. Маѣсторовића. 1934. Београд.

9. Милан Шевић — Ћура Јакшић као педагог. Београд. Цена 5 динара. 1935.

10. Мил. Р. Маѣсторовиѣ — Стварна настава и земљопис за II разред основних школа. Београд. 1934. Цена 7 динара.

11. Наука хришћанска за I и II разред. Саставио Мил. Р. Маѣсторовиѣ. Београд. Цена 5 динара.

12. Т. А. Благоевѣ — Методични упжтвания по карто-
чертание. Издава картографското издателство „Рила“. София.
1934 г. Цена 10 лв.

13. Д-ръ Пр. Кирановѣ — Кооперацията въ разнитѣ дър-
жави и народи. Томъ I. Европа (безъ България и СССР). Со-
фия, ул. Хр. Ботевѣ, № 1. Цена 60 лв.

2. Списания.

1. Нашето дете. Органѣ за закрила на децата въ Бъл-
гария. Год. VII, кн. 10. София.

2. Българско училище. Редакторѣ: Д-ръ В. А. Мановѣ.
Год. VII, кн. III. София.

3. Природа и наука. Год. V, кн. 4. София VIII, улица
Руенѣ, 24.

4. Трезва просвѣта. Органѣ на българския учителски
въздържателенѣ съюзѣ. Редакторѣ: Цв. Петковѣ. Год. XII,
кн. 1 и 2.

5. Учителска практика. Год. V, кн. 4. Книгоиздателство
„Хемусѣ“, София.

6. Свободно възпитание. Списание за педагогическа кул-
тура. Год. XIII, кн. 3 и 4.

7. Учителѣ. Педагошки часопис Југославенског учитель-
ског удруженьа. Уредник Милиѣ Маѣсторовиѣ. Година 15, бр.
5. Београд.

8. Komensky. Casopis pedagogicky. Cislo 5, rocnik L XII.
Brno.

9. Vestnik pedagogicky. Rocnik XII, cislo 1. Praga.

10. L'Éducation. 26 année, № 3. Paris.

11. Fikirler. Mualim kültür. 1935. бр. 6. Jzmir.

12. Училищенѣ прегледѣ. Официални известия. Год. 34,
бр. 1.

13. Revista de psicologia i pedagogia. Publicada por L'In-
stitut psicotecnic de la generalitat i el seminari de pedagogia
de la universitat. Any II, vol. II, № 8. Barcelona.

БИБЛИОТЕКА „УЧИТЕЛСКА ПРАКТИКА“

Методически ръководства за учители отъ първоначалнитѣ училища и гимназиитѣ, одобрени отъ Министерството на народното просвѣщение и препоръчани за училищнитѣ библиотеки съ цитиранитѣ номера :

1. Седмично разпредѣление на учебния материалъ въ 4-тѣ отдѣления, отъ Гено Дочевъ (№ 10 694 отъ 18. V. 1926 г.) лв. 30
2. Предметно учение въ I и II отдѣления, отъ Ив. Великовъ и Никола Моневъ (№ 7525 отъ 8 IV. 1924 г.) " 30
3. Предварителнитѣ упражнения по четене и писане въ първо отдѣление, отъ Хр. Петевъ (№ 7488 отъ 20 III. 1928 г.) " 20
4. Първи стѣпки при обучението по четене и писане, прѣкоаналитиченъ методъ, второ издание отъ Хр. Николовъ — училищенъ инспекторъ (№ 10,002 отъ 1931 г.) " 20
5. Практиката ми по четене и писане въ първо отдѣление, отъ Г. Дочевъ; второ издание (№ 19251 отъ 4 IX 1924 г.) " 20
6. Практиката ми презъ първата учебна година, отъ Д-ръ В. А. Мановъ и Ив. Кръстевъ (№ 32619 отъ 30 XII 1925 г.) " 80
7. Сметането въ първо отдѣление, отъ Гено Дочевъ (№ 54489 отъ 20 XII 1927 г.) " 30
8. Практиката ми презъ втората учебна год., часть I — Предметно учение отъ В. А. Мановъ и Ив. Кръстевъ (№ 34489 отъ 20 XII 1927) " 60
9. Сжщата, часть II — Законъ Божи, Правоучение и Езикознание (№ 34489 отъ 20 XII 1927 г.) " 60
10. Сжщата, отъ сжщитѣ автори, часть III — Сметане и художествено възпитание (№ 34489 отъ 20 XII 1927 г.) " 60
11. Практиката ми по четене презъ втората учебна година второ издание, отъ Гено Дочевъ (№ 10604 отъ 17 V 1922 г.) " 30
12. Сметането въ второ отдѣление, отъ Гено Дочевъ (№ 34479 отъ 20 XII 1926 г.) " 25
13. Нашата родина — теория и практика на обучението по Родинознание съ приложение на трудовия принципъ, отъ Г. Дочевъ (№ 17124 отъ 1929 г.) " 30
14. Нашата татковина — ръководство по Отечествознание въ IV отдѣление, отъ Г. Дочевъ (№ 32619 отъ 30 XII 1925 г.) " 40
15. Четенето въ основнитѣ училища, — теория и практика отъ Хр. Николовъ, Ив. Великовъ и Н. Моневъ (№ 10604 отъ 18 V 1926 г.) " 30
16. Сметането въ трето отдѣление, Гено Дочевъ (№ 34479 отъ 20 XII 1926 г.) " 30
17. Писменитѣ упражнения въ 4-тѣ отд., Хр. Николовъ, Ив. Великовъ и Ник. Моневъ (№ 34479 отъ 20 XII 1926 г.) " 30
18. Правописно обучение въ 4-тѣ отдѣления (№ 32610 отъ 20 XII 1924 год.) отъ Гено Дочевъ " 30
19. Конкретна граматика — основана на детската самодейность, отъ Хр. Николовъ, Ив. Великовъ и Ник. Моневъ (№ 8589 отъ 8 IV 1924 г.) " 30
20. Граматиката въ основнитѣ училища — теория и практика отъ Д-ръ В. А. Мановъ (№ 10694 отъ 18 V 1930 г.) " 30
21. Практиката ми по сметане въ IV отд., отъ Г. Дочевъ (№ 21126 отъ 1930 г.) " 40
22. Методика на обучението по история въ основното училище съ практически лекции за III и IV отдѣления, отъ Хр. Николовъ, Ив. Великовъ и Ник. Моневъ " 40
23. Художествена разработка на уроцитѣ по история, часть I, за III отдѣление, Правдолюбовъ (№ 9458 отъ 1929 г.) " 40
24. Художествена разработка на уроцитѣ по история, часть II, за IV отдѣление, Правдолюбовъ (№ 11978 отъ 1930 г.) " 40

Publications du Bureau International d'Education, Genève

Guide du Voyageur s'intéressant aux écoles	Fr. 1.—	La Pédagogie et les problèmes internationaux d'après-guerre en Roumanie. C. Kiritzescu	Fr. 1.—
La Paix par l'Ecole. P. Bovet. Travaux de la Conférence internationale de Prague	Fr. 2.—	Le Bureau International d'Education (illustré)	Fr. 1.—
Education, Travail et Paix. Albert Thomas	Fr. 0.60	Plan de classification de la documentation pédagogique pour l'usage courant	Fr. 1.—
Le Bilinguisme et l'Education. Travaux de la Conférence de Luxembourg. Epuisé	Fr. 3.—	La Préparation à l'Education familiale	Fr. 3.—
Correspondances interscolaires P. Bovet	Fr. 0.30	Le Bureau International d'Education en 1930-1931.	Fr. 2.—
La Collaboration de l'Ecole et de la Famille	Fr. 0.60	Le Bureau International d'Education en 1931-1932.	Fr. 4.—
Premier cours pour le Personnel enseignant. Comment faire connaître la Société des Nations et développer l'esprit de coopération internationale	Fr. 2.—	Le Bureau International d'Education en 1932-1933.	Fr. 2.—
Troisième cours pour le Personnel enseignant	Fr. 3.—	Bulletin 1930, 1 vol.	Fr. 6.—
Quatrième cours pour le Personnel enseignant	Fr. 3.—	Bulletin 1931, 1 vol.	Fr. 6.—
Cinquième cours pour le Personnel enseignant	Fr. 3.—	Bulletin 1932, 1 vol.	Fr. 6.—
Littérature enfantine et collaboration internationale. 2-me édition	Fr. 5.—	La Paix et l'Education. Mme Montessori	Fr. 1.—
L'Enseignement de l'Histoire du Travail. Fernand Maurette	Fr. 1.—	L'organisation de l'Instruction publique dans 53 pays (avec diagrammes)	Fr. 10.—
L'Education en Pologne	Fr. 6.—	L'Instruction publique en Egypte	Fr. 1.—
Quelques méthodes pour le choix des livres des Bibliothèques scolaires. (En français et en anglais)	Fr. 1.—	Estonie	Fr. 1.—
		La Coordination dans le domaine de la Littérature enfantine	Fr. 1.50
		Annuaire international de l'Education et de l'Enseignement 1933.	Fr. 12.—
		La situation de la femme mariée dans l'enseignement	Fr. 2.—
		Travail et congés scolaires.	Fr. 3.—

ABONNEMENTS:

Bulletin de Bureau international d'Education. — Trimestriel, en français et en anglais, fascicules de 52 pages.

Abonnement annuel: 5 francs suisses.

Publications du Bureau international d'Education. — Toutes les publications du Bureau paraissant dans le courant de l'année sont adressées franco aux abonnés du Service des publications. — Abonnement annuel (Bulletin et Annuaire inclus): 20 francs suisses.

Tous les abonnements partent du 1er janvier.

Ces publications peuvent être commandées chez tous les libraires ou au

BUREAU INTERNATIONAL D'EDUCATION

44, rue des Maraîchers, GENÈVE.

Compte de chèques postaux: 1.804.

„ИЗБРАНИ ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦѢЛЪ СВѢТЪ“

Събрани и преразказани отъ Николай Райновъ

(Одобрени отъ М.вото на нар. просв. № 14548, год. 1931).

Царството на приказкитѣ е толкова привлѣкателно, колкото и поучително, не само за децата, но и за възрастнитѣ. Въ приказката е кристализувана цѣлата мѣдростъ на народитѣ. Пълни съ освѣжителна поезия, тѣ съдържатъ и трѣзва поука. Отъ това голѣмо духовно съкровище, натрупано отъ всички народи, всѣко бѣлгарско дете трѣбва да вкуси.

Библиотека „Приказки отъ цѣлъ свѣтъ“ ще обгърне постепенно всички най-хубави приказки на вси времена и народи, както и творби на велики поети — майстори-разказвачи на приказки и легенди.

Всѣки сборникъ струва 30 лв. Който предплати за 5 сборника (150 лв.), получава подарѣкъ единъ сборникъ безплатно отъ издѣлитѣ до сега номера, т. е. получава 6 книги. Скъщата отстъпка, 20%, отъ означената цена, важи и за другитѣ книги за деца.

Излѣзли до сега:

1. Дървото на приказкитѣ	лв. 30	32. Приказки безъ думи (нагледни уроци за добри обноски)	„ 12
2. Добрата фея, весели приказ.	„ 30	33. Какъ да се държимъ (добри и лоши деца), Изволски	„ 10
3. Кристалниятъ дворецъ	„ 30	34. Чичо Томовата колиба, Б. Стоу	„ 50
4. Вълшебни приказки	„ 30	35. Малката Дора (първата книга следъ куклитѣ	„ 30
5. Златното гърне, и др.	„ 30	36. Крали Марко (за деца) Ст. Поповъ	„ 20
6. Царски приказки	„ 30	37. На полето (презъ ваканцията) алб.	„ 20
7. Морската царица и др.	„ 30	38. По чужди земи (около свѣта въ картини) албумъ за деца	„ 40
8. Златна рибка и др.	„ 30	39. Дайте ни работа (лесни изкуства за деца)	„ 30
9. Торба приказки за русалки	„ 30	40. 100,000 „Защо“. Отъ М. Илинъ. Съ 95 рисунки	„ 30
10. Книга на чудесата	„ 30	41. Скитанията на младия бѣглецъ, отъ К. Верисоферъ	„ 50
11. Магьосникътъ и др.	„ 30	42. Три деца около свѣта, отъ К. Линчъ	„ 50
12. Източни приказки	„ 30	43. Последниятъ мохиканъ, Куперъ	„ 40
13. Зелено джудже и др.	„ 30	44. Младиятъ китоловецъ, Тюкеръ	„ 40
14. Индийски приказки	„ 30	45. Дивиятъ западъ, К. Линчъ	„ 36
15. Царица Роза и др.	„ 30	46. Естетична гимнастика	„ 40
16. Персийски приказки	„ 30	47. Библиотека „Чучулига“ (10 номера), приказки, серия 1	„ 50
17. Славянски приказки	„ 30	48. 20 номера—книги приказки	„ 90
18. Хубави стари приказки	„ 30		
19. Северни приказки	„ 30		
20. Стариятъ гарванъ и др.	„ 30		
21. Омагьосано царство, и др.	„ 30		
22. Златни сърдца	„ 30		
23. Морски деца и др.	„ 30		
24. Седемтъ чудовища	„ 30		
25. Алмазитъ на Изтокъ	„ 30		
26. Бисерна огърлица и др.	„ 30		
27. Вуйчо отъ Америка	„ 30		
28. Веселитѣ деца	„ 30		
29. Най-хубавитѣ бѣлг. приказки	„ 65		
30. Пешо Чорлавиятъ, смѣшни и весели истории за деца	„ 30		
31. Най-хубавитѣ басни за деца	„ 30		
Превелъ Т. Траяновъ	„ 30		

Delachaux & Niestlé S. A., Éditeurs

Neuchâtel (Suisse).

COLLECTION D'ACTUALITÉS PÉDAGOGIQUES:

La Collection d'actualités pédagogiques a été fondée en 1906 par M. Pierre Bovet. Dès l'ouverture de l'Institut J. J. Rousseau à Genève, en 1912, celui-ci a décidé de continuer sous ses auspices la série de volumes inaugurée par son directeur. En 1913, la Société belge de Pédotechnie a bien voulu, elle aussi, accorder son patronage à la Collection, qu'elle considère comme un de ses organes.

La Collection d'actualités pédagogiques comprend des volumes in 8 et des volumes in-16.

En vente:

Francs
suisses

Artus-Perrelet, Mme L. Le dessin au service de l'éducation	4 [—]
Baden-Powell. Eclaireurs	4.50
— Le livre des Louveteaux.	4 [—]
— Le guide du chef éclaireur	3 [—]
Baudouin, C. Suggestion et autosuggestion	7.50
— Tolstoï éducateur	5 [—]
— Etudes de psychanalyse	8 [—]
Bovet, P. L'instinct combatif Psychologie, éducation	4.75
Decroly, Dr. O. L'initiation à l'activité intellectuelle et motrice par les jeux éducatifs	3 [—]
Descœudres, A. L'éducation des enfants anormaux	7.50
— Le développement de l'enfant de deux à sept ans	7.50
Dewey, John. L'école et l'enfant. Introduction par Ed. Claparède en réimpression	
Davillard, E. Les tendances actuelles de l'enseignement primaire. Suivi de 24 planches de jeux pour l'éducation du calcul et du langage à l'usage des enfants de 7 à 10 ans	5 [—]
Evard, M. L'adolescente. Etude de psychologie expérimentale	6 [—]
Faria de Vasconcellos. Une école nouvelle en Belgique	3.50
Ferrière, Ad. L'autonomie des écoliers	5 [—]
Førster, F.-W. L'école et le caractère (4 ^{me} édition refondue)	4 [—]
Fontègne, J. L'orientation professionnelle	8 [—]
Godin, Dr Paul. La croissance pendant l'âge scolaire	4.75
— Manuel d'Anthropologie pédagogique	1.75
Hamaïde, A. La méthode Decroly	6 [—]
Jentzer, K. Jeux de plein air et d'intérieur	3.50
Lemaitre, Aug. Les leçons de français dans l'enseignement secondaire	3 [—]
Nussbaum, R. Le problème de l'école secondaire	2.50
Pleczyńska, E. Tagore éducateur	4 [—]
Regard, N. Dans une petite école	3.50
Rouma, Georges. Pédagogie sociologique	7 [—]

ДЕТСКА РАДОСТЪ

Списание за деца и юноши, година XX—1934-1935. Редакторъ Ранъ Босилекъ

Разрешено отъ Дирекцията на обществена обнова и препоръчано отъ
Министерството на народното просвещение съ № 2596 — 1933 година.

Сп. ДЕТСКА РАДОСТЪ се редактира най-умѣло и се издава най-разкошно,
затова децата го най-много обичатъ и го предпочитатъ.

Новата XX годишнина на „Детска радостъ“ е юбилейна. Абонатитъ ще полу-
чатъ ОСЕМЪ КНИЖКИ, ОСЕМЪ БРОЯ в. ВРАБЧЕ и 10 РАЗКОШНИ ПРЕМИИ.

БЪЛГАРСКИ КАРТИНИ по ПРЕДМЕТНО УЧЕНИЕ

отъ художника Георги Атанасовъ.

Препоръчани отъ Мин. на нар. просвѣщение съ № 18740 отъ 1930 г.

Картинитъ илюстриратъ дветъ много известни български приказки:

Златното момиче и Братче и сестра.

Тъ сж отлично помагало по наблюдение, разказване, предметно учение и мо-
рално учение. Съ тѣхъ си служатъ всички учители въ забавниците, въ I и II отд.

Картинитъ сж многоцвѣтни, голѣми 50/70 см., подлепени сж на платно
и рамкирани

Цена 4 картини по 60 лв. — 240 лв.

Библиотека ИЗЪ ЦАРСТВОТО НА ПРИРОДАТА

Художествени четива по природознание за ученици отъ III и IV отдѣления,

Одобрена отъ М-вото на народното просвѣщение съ № 3122 отъ 1931 г.

СЕРИЯ ПЪРВА: Врана, Сврака, Чучулига, Яребица, Полска мишка, Заекъ, Конь
Крава и Волъ, Пчела, Копринена пеперуда, Майски бръмбаръ

10 книжки по 5 лв. — 50 лв.

СЕРИЯ ВТОРА: Гора, Госки дървета, Вълкъ, Лисица, Мечка, Катерица, Кълвачъ
Бухалъ, Куковица.

Десетъ книжки по 5 лв. — 50 лв.

ДВЕТЪ СЕРИИ ЗАЕДНО ЗА 80 ЛВ.

Безплатна премия — Приказкитъ на майката природа

отъ Карлъ Евалдъ, — която отдѣлно струва, лв. 20.

Библиотека НАШАТА РОДИНА

Редакторъ Павелъ Делирадевъ,

Препоръчана отъ Мин. на нар. просвѣта съ № 37567 отъ 1929 г.

ДЕСЕТЪ КНИЖКИ: Дунавъ, Витоша, Изъ Рила, По планини и върхове, По
поля и планини, Отъ Черно море до Пиринъ, Огнищата
на свободата, Изъ роднитъ кѣтве, Срѣдъ Рила.

Цена за всичкитъ лв. 80.

Библиотека НАШЕТО МИНАЛО

Илюстрирани брошури съ историческо съдържание за ученици отъ III и IV отд.

Редакторъ Хр. Златинчевъ,

Препоръчани отъ Мин. на нар. просвѣта съ № 1154 отъ 1925 год.

**Издадени сж 25 брошури за всичкитъ уроци
по Българска история въ III и IV отдѣления.**

Всяка брошура струва лв. 5.

Всичкитъ брошури се отстъпватъ за лв. . 100.

6 детски драми: Градъ или село,
Най-добрите другари, Свѣтли праз-
ници, Малките спасители, За нива
вода, Тѣ идатъ — по 6 лева едната — и
ръководство „Ниво езикознание“ — 12 лв.,

доставя въ предплата

НЕДЪЛЧО БЕНЕВЪ — ГАБРОВО.

3-3

УЧИТЕЛСНАТА КАСА,

I кооперативно застрахователно д-во въ България,
сключва застраховки за неограничени суми по клонове:

**НИВОТЪ,
ПОЖАРЪ,
ЗЛОПОЛУКА**

при най-износни и либерални условия.

Агенции въ всички по-големи градове въ Царството.

Въ Варна инспекторъ на дружеството

Ж. Ю. МАЛДЖИЕВЪ,

ул. 6 септемврий, 16.

3-3

КНИЖАРНИЦА ГЕОРГИ РУСЕВЪ

ВАРНА

ул. Владиславъ, 16.

Продава всички общински и учи-
лищни смѣтководни книги, реги-
стри и формуляри, учебни пома-
гала и ученишки потребности, учеб-
ници, прочитни книги и педаго-
гически ръководства.

Голямъ изборъ на първо-
качествени канцеларски
материали.

Цени конкурентни.

При колективна доставка
на учебници и ученишки
потребности прави голяма от-
стъпка въ полза на бед-
ните ученици.

3—3

ПЕЧАТНИЦА „СВѢТЛИНА“

ВАРНА

срещу хотелъ „Преславъ“

печати:

музикални ноти

за пѣние и за всички инструменти.

М. ТАБАКОВЪ
ВАРНА, ул. Преславска
Складъ на вълнени платове

за дамски и мъжки
горни дрехи

(манта, балтони и костюми).
Разни вълнени одеала. Готови дам-
ски манта и мъжки балтони.

Цени конкурентни.

Заб.: На учители и учителки на три-
месечно изплащане срещу гаранция
отъ пунктовия учителъ.

3-3

Книгоиздателство — книжарница
„Отецъ Паисий“-С. Василевъ - Пловдивъ

СОБСТВЕНИ ИЗДАНИЯ
по каталогъ № 34

ТЪРГОВСКИ УЧЕБНИЦИ 3-4
РЕЧНИЦИ
ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА

ДЪРЖИ НА СКЛАДЪ КНИГИ ОТЪ ВСИЧКИ КНИГО-
ИЗДАТЕЛСТВА ВЪ ЦАРСТВОТО

РАЗПОЛАГА СЪ НЪКОИ ИЗЧЕРПАНИ ВЪ САМИТЪ КНИГО-
ИЗДАТЕЛИ, ПО КАТАЛОГЪ № 25 о о о о

ЗАСТЪПВА КНИГИ ОТПРЕДИ ОСВОБОЖДЕНИЕТО (отдѣлъ Антик-
варъ) ПО СПЕЦИАЛНИЯ ЗА ТЪХЪ КАТАЛОГЪ № 26

МАГАЗИНЪ ГЕОРГИ А. БОШНАНОВЪ Варна

има голѣмъ изборъ и продава на много ниски цени:

палта, балтони, костюми,

дамски копиринени мушами, вълнени платове за палта,
балтони и костюми, мушами за подъ — балатумъ, таб-
лени кревати, мушами за маси, ризи, обувки и др.

Забележка: На учители, чиновници и пенсионери се пра-
вятъ улеснения въ изплащането. 3-3

МАДАРА А. Д.,
СОФИЯ, бул. Дондуковъ, 48

Телефонъ № 54-59.

**Фабрика за хартийни издѣлия
и книженъ складъ.**

Изработва всички видове тет-
радки, блокове, тефтерчета и бе-
лежници всѣкакви размѣри; тър-
говски регистри — италиянско и
американско счетоводство; меки и
твърди папки за кореспонденция;
подложки за маси; всички формати
плика — луксозни и търговски; ал-
буми за карти и снимки — кожени
и обикновени, визитни карти, сват-
бени покани и др.

На складъ: училищни и канце-
ларски потребности, всички видове ев-
ропейски и български хартии, всѣ-
какви видове и номера картони.

„БОРА“: сиви, бѣли и специални
жакардови картони за текс-
тилна индустрия. 3—3

Първокачествена
питателна храна и
натурални напитки

всѣки день ще намѣрите
въ тихия и уютенъ

СЕМЕЕНЪ РЕСТОРАНТЪ

„ПРЕСЛАВЪ“

на ул. Царъ Симеонъ № 1

въ **ВАРНА**,
(въ центъра на града).

Цени общедостъпни.

Прислуга бърза и вежлива.

Месечни абонаменти при
най-износни условия за
учители и учителки.

**Отъ администрацията на
„Педагогическа практика“**

могатъ да се доставятъ следнитѣ книги :

1. Ал. Кръстевъ — Коледарски пѣсни . . . 10 лв.
2. Добри Христовъ — Рой звездици. Часть I.
Пѣсни за първоначалнитѣ училища . . . 20 лв.
3. Добри Христовъ — Рой звездици. Часть II.
Пѣсни за прогимназиитѣ . . . 20 лв.
4. Б. Върбановъ — Обществени грижи за де-
цата въ Виена и Буда-Пеща . . . 20 лв.
5. М. Мещерски — Какъ да се уреждатъ гра-
дини при народнитѣ училища . . . 10 лв.
6. Н. Беневъ — Живо езикознание. Ръководство
съ теория и практика по граматика, четене и писане . . . 12 лв.

За поръчки повече отъ 100 лв. се прави отстъпъ 30 %.

Непредплатени поръчки не се изпълняватъ.

Вести отъ редакцията.

I, II и III книги отъ „Педагогическа практика“, година XIV (1934—1935), сж изчерпани. Нови абонати се приематъ само за книги IV—VIII. Абонаментътъ за последнитъ 5 книги е 50 лв. предплатени.

Всички пълни годишни течения отъ изтеклитъ годишнини на „Педагогическа практика“ сж напълно изчерпани, освенъ год. XIII (1933—1934), която се отстъпва по 60 лв.

Всичко, що се отнася до списанието — писма, пари и ръкописи — се изпраща на адресъ: Антонъ Борлаковъ, ул. Левски, № 12, гр. Варна.

Рекламитъ въ „Педагогическа практика“ се таксуватъ по следната

ТАРИФА:

Размѣръ на рекламата	Цени на рекламитъ					
	1 пжтъ лв.	2 пжти лв.	3 пжти лв.	4 пжти лв.	5 пжти лв.	6 пжти лв.
1 страница 200 кв. см.	400	720	1080	1280	1600	1920
1/2 стран. 100 „ „	200	360	540	640	800	960
1/4 стран. 50 „ „	100	180	270	320	400	480
1/8 стран. 25 „ „	50	90	135	160	200	240

За по-малки реклами се плаща по 3 лева на квадрат. сантиметъръ.

На книжари и настоятели, които събиратъ реклами, се прави 30% отстъпъ отъ горнитъ цени.

Непредплатени реклами не се помѣстватъ.

Абон. № 2043

До Госп.

Главния

учителъ

с. Борилково

Св. Загорскѣ околия

Абонаментниятъ номеръ и точниятъ адресъ на абоната трѣбва да се посочватъ винаги, когато се изпращатъ суми срещу абонаментъ, когато се искатъ промѣни на адреси, неполучени книжки или каквито и да е справки отъ редакцията или администрацията на списанието.

Неполучени книжки трѣбва да се искатъ веднага следъ получаването на най-близката следъ тѣхъ книжка.

Когато се изпращатъ суми съ пощенски записъ, трѣбва да се съобщава съ отдѣлно писмо, за коя годишина на списанието и за кои абонати се изпращатъ тѣ.

Въ „Педагогическа практика“ може да сътрудничи всѣки учителъ, който съ перото, мисълта и практиката си може да бжде полезенъ на учителството и училището.

Ржкописитѣ трѣбва да бждатъ написани само на едната страница на листоветѣ чисто, четливо и съ официалния правописъ.